

Namik Kemal University
Institute of Social Science

No : 03 / 2010

Kıbrıs Uyuşmazlığı: Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri Üzerine Yansımaları

Ahmet Zeki Bulunç

Sosyal Bilimler Metinleri
Papers on Social Science

Kapak Sayfasının Arkası – Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Dr. Ahmet Zeki Bulunç

Kıbrıs Uyuşmazlığı: Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri Üzerine Yansımaları

Sosyal Bilimler Metinleri 03 / 2010

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ
Namık Kemal University, Institute of Social Science, Tekirdag

Sosyal Bilimler Metinleri
ISSN 1308-4453 (Print)
ISSN 1308-4895 (Internet)

Sosyal Bilimler Metinleri Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından online ve basılı olarak sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılan çalışmaların duyurulması ve kamu oyu ile paylaşarak tartışmaya açılmasına yönelik olarak yayınlanan **akademik hakemli ve süreli** bir yayındır. Çalışmada öne sürülen görüş ve düşünceler yazara ait olup Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünü bağlamaz.

İndirme Adresi:

<http://sosyalbe.nku.edu.tr/>

Namık Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Değirmenaltı Yerleşkesi
TR-59030 Tekirdağ
Tel: +90-282-293 38 74
Faks: +90-282-293 38 78
E-Posta: sosyalbilimler@nku.edu.tr

İç Kapak Sayfasının Arkası – Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Kıbrıs Uyuşmazlığı: Avrupa Birliği - Türkiye İlişkileri Üzerine Yansımaları*

ÖZET

Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın temelindeki gerçekler, uluslararası alanda gerçek anlamıyla kabul edilmemiş ve gerçekçi bir teşhis koyulmamıştır. Bu olgu uyuşmazlığın sürmesinin temel nedenlerinden biridir. Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın kendine özgü niteliği ve yapısal durumu yanında uluslararası aktörlerin Kıbrıs coğrafyasındaki ve bölgesindeki hayati çıkarlarının varlığı, Ada'nın stratejik konumu da uyuşmazlığın sürmesinde önemli etkenlerdir. Avrupa Birliği'nin doğrudan taraf haline gelmesiyle Kıbrıs Uyuşmazlığı içinden çıkılmaz bir duruma getirilmiştir.

Kıbrıs Uyuşmazlığı'nı ENOSİS mücadelesi ile yaratan, Kıbrıs Türk halkını Ada'da azınlık durumuna düşürmek isteyen Rum-Yunan tarafının AB faktörünü de kullanarak mevcut uyuşmazlığa son yıllarda bir de deniz ve hava boyutu eklemesi uyuşmazlığa tehlikeli yeni bir boyut kazandırmıştır.

Kıbrıs'ta sürdürülen müzakere sürecinde, Rum tarafının Türk halkının anlaşmalarla elde ettiği hakları, statüleri ve Türk halkının geleceğini belirleme hakkını ortadan kaldıran bir anlaşma dışında herhangi bir anlaşmayı kabul etmeyeceği gerçeği ortaya çıkmıştır.

Kıbrıs'ta yaşayabilir bir uzlaşma ancak iki ayrı halk ve iki devlet temelinde, mevcut dengeleri koruyabilecek bir devletlerarası antlaşma ile sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Uyuşmazlığı, ENOSİS, KKTC, GKRY, Türkiye, Yunanistan, İngiltere, Avrupa Birliği, Kıbrıs Türk Halkı, Kıbrıs Rum Halkı.

Cyprus Dispute: Its Effects on Relations Between The European Union and Turkey

ABSTRACT

The facts lying at the base of the Cyprus Dispute have not been fully recognized and rightfully diagnosed in the international arena. This situation is one of the main reasons for this ongoing dispute. The vital interests of the international actors at the Cyprus hinterland and region, and the strategically location of the Island are the important factors of the dispute, when combined with the particular characteristic and structural context of the Cyprus Dispute. The Cyprus Dispute issue has become more complicated with the European Union directly taking side.

The Greek Cypriot-Greece party who has initiated the Cyprus Dispute with introduction of the ENOSIS target and attempt, and has tried to define the Turkish population of the Island as a minority, has brought in a new and dangerous dimension to the existing dispute by adding the naval and air issues into the dispute using the EU factor, within the recent years.

During the recent Cyprus negotiations, it became clear that, the Greek Cypriot Administration shall not agree on any condition, other than on a settlement where the Turkish rights and positions gained through agreements are nullified, and the self-determination right of the Turkish People is denied.

A viable settlement in Cyprus can be achieved only by an agreement between two states, based on the present balance of two distinct people and two separate states.

Key words: Cyprus Dispute, ENOSIS, Turkish Republic of Northern Cyprus, Greek Cypriot Administration, Turkey, Greece, UK, EU, Cyprus Turkish People, Cyprus Greek People.

*Bu çalışma NKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından düzenlenen "Avrupa Birliği - Türkiye İlişkilerinin Geleceği" konferanslar dizisi kapsamında 25 Şubat 2010 tarihinde sunulan tebliğin orjinal halidir

GİRİŞ

Sayın Başsavcım, Sayın Rektörüm, Adalet Komisyonu Sayın Başkanı, İdare Mahkemesi Sayın Başkanı ve Değerli Rektör Yardımcıları, Değerli Namık Kemal Üniversitesi Öğretim Üyeleri, Öğretim Görevlileri ve Geleceğimizin Teminatı Kabul Ettiğimiz ve Öyle Olan Sevgili Genç Öğrenci Kardeşlerim,

Öncelikle sizlere Kıbrıs konusunda bir konferans verme imkânını bana tanıyan Sayın Rektörümüze ve Sayın Alpay Hekimler hocamızın girişimleriyle organize edilen bu konferans için özellikle teşekkür etmek istiyorum. Sizlerle birlikte olmak, ulusal davamız olan Kıbrıs meselemiz hakkında sizlere bilgi aktarmak, benim için büyük bir onurdur. Benim açımdan bugün, Trakya'da ayrıcalıklı bir gün olarak değerlendirdiğim, büyük bir kıvanç kaynağıdır. Sizlere katılım ve katkılarınız için özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Konuşmamı, Konferans konusunun Avrupa Birliği ile de bağlantılı olarak belirlendiği için iki ana bölüm halinde sunmayı tasarladım. Konuşmamı bu çerçevede, başlığa da sadık kalmak kaydı ile sürdüreceğim. Öncelikle çok tartışılan, her gün nerdeyse birkaç kez haberlerde şu veya bu şekilde isminden söz edilen Kıbrıs Uyuşmazlığı ile ilgili sizlere genel bilgiler vermek istiyorum. Çünkü Kıbrıs Uyuşmazlığı'nda, eğer bugün hala bir sonuca ulaşılmadıysa bunun altında yatan temel neden, uluslararası alanda Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın temelindeki gerçeklerin ne olduğunun ya bilinmemesi ya da bilinçli olarak görmezlikten gelinmesidir. Gerçekçi bir teşhis koyulmaması ya da koyulmak istenmemesidir. Onun için öncelikle bizim, Türkiye kamuoyu olarak, Türk ulusu olarak, Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın özünün ne olduğunu çok iyi anlamamız ve ona göre değerlendirmelerimizi yapmamız, tezlerimizi bunlar üzerine oturtmamız gerekir.

Kıbrıs Uyuşmazlığı çoğunlukla, sanıldığı kadar basit bir mesele değil, oldukça karmaşık bir mesele ve özellikle Kıbrıs bağlamında kavramlara dayalı bir uyuşmazlık olarak ortaya çıkmaktadır. Burada bir parantez açarak belki sonunda söylenecek bir hususu şimdi söylemekte yarar vardır. Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın çok uzun sayılabilecek bir süredir sonuca bağlanmamasının kuşkusuz en önemli nedeni, uyuşmazlığın kendine özgü niteliği ve yapısal durumudur. Ancak uyuşmazlığın kendi özünden kaynaklanan nedenler yanında üçüncü tarafların (ABD, AB, İngiltere, Rusya gibi) Kıbrıs coğrafyasında ve bölgesinde önemli hayati çıkarlarının varlığı ve Kıbrıs Adası'nın stratejik, jeo-politik konumu da uyuşmazlığın sürmesinde etkindir. Clement Dodd gibi bazı düşünürlere göre "Kıbrıs uyuşmazlığının açıklanması kolay fakat çözümü son derece zordur."

Bir önemli nokta da uyuşmazlığın sonuçlandırılmamasının temel nedenlerinden biri de iki yanlışın varlığıdır. Birincisi, 1960 "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin, uluslararası antlaşmaların vücut verdiği, Kıbrıs'taki iki halkın varlığı temelinde bir ortaklık devleti olduğunun gözden kaçırılarak diğer herhangi bir devlet gibi işlem görmesi anlayışıdır. Böylelikle, onu diğer devletlerden ayıran ve kaynağı uluslararası antlaşmalarda olan egemenlik sınırlandırmalarının, ilgili taraf sıfatını haiz olmayanlarca fiilen geçersiz kılınmasına seyirci kalınabilmesidir. İkincisi, Kıbrıs uyuşmazlığının 20 Temmuz 1974 Türk Barış Harekâtı'ndan sonra ortaya çıkan bir uyuşmazlık olduğu varsayımı ya da kabul edilmiş olmasıdır. Böylelikle, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne varlık kazandıran uzlaşma esasları göz ardı edilebildiği gibi 1963-1974 yılları arasındaki dönemde bu devletin eşit ortağı olan Kıbrıs Türk halkını hedef alan "etnik temizlik" hatta soykırım düzeyine varan uygulamalar üzerine sünger çekilebilmiş olmasıdır.

Kıbrıs Uyuşmazlığı'ndaki güçlük, uyuşmazlıkta bölge devletlerinin hayati çıkarlarının varlığı kadar, büyük devletlerin (süper devletlerin) vazgeçilmez çıkarlarının varlığı, özellikle Ortadoğu'daki enerji kaynaklarının ABD ve AB açısından taşıdığı stratejik önem dolayısıyla bu uluslararası aktörlerin, kendi çıkarlarını koruma gerekliliğine göre hareket etmeleridir. Bu nedenle uyuşmazlığın uzaması, uluslararası alanda hâkim olan devletlerin, Kıbrıs uyuşmazlığını, doğru olan ve olması gereken hukuki açıdan değerlendirmek yerine, salt çıkarlarını ön planda tutarak siyasi saiklerle hareket etmelerinden ve siyasi bir mesele olarak değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Kıbrıs Uyuşmazlığı'nda uluslararası temel bir yanlış olan ve Kıbrıs Uyuşmazlığı'nı Rum halkı açısından esasen çözmüş bulunan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs Rum yönetimini meşru Kıbrıs Hükümeti kabul eden 4 Mart 1964 tarihli 186 sayılı kararının altında yatan gerçek de budur.

Belirttiğim bütün bu hususlar ışığında önce Kıbrıs Uyuşmazlığı'nı sizlere kısaca aktarmak istiyorum. Daha sonra bu uyuşmazlığın Avrupa Birliği ile bağlantıları, ilişkileri açısından Türkiye'nin AB üyelik süreciyle ilgili yansımalarını aktaracağım. Özellikle 1999 Helsinki Zirvesi tarihini esas alarak fazla gerilere gitmemek kaydı ile 2002 tarihi ve bilhassa 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi Kararı, 3 Ekim 2005 Müzakere Çerçeve Belgesi bağlamındaki gelişmeleri aktararak son döneme gelmek istiyorum. Son dönemde de üzerinde durmak istediğim iki önemli konu var. Bir tanesi hala devam eden müzakereler süreci ile ilgili temel yaklaşımların, özellikle Avrupa Birliği'nin yeni yaklaşım ve stratejisi çerçevesinde

nasıl geliştiğini ve içeriğinin, niteliğinin şu aşamada ne olduğunu ve en son olarak da Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın yeni bir aşaması olan Rum-Yunan ikilisinin yeni bir boyut olarak gündeme getirdikleri Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları sorununu, petrol aramaları ile ilgili Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin stratejisini ve uygulamalarını, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi-MÜLKİYE Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN Hocamızın yapmış olduğu çalışmalardan yararlanarak, onun hazırlamış olduğu sunumlara dayalı olarak bilgi ve katkıları ile sizlere arz etmeye çalışacağım.

KIBRIS UYUŞMAZLIĞININ KAYNAĞI

Öncelikle kısaca Kıbrıs Uyuşmazlığı ve kaynağı nedir? Ona bakalım. Dikkat ederseniz “Kıbrıs Sorunu” kavramından ısrarla kaçınıyorum. Uyuşmazlık dedim çünkü gerçekte iki siyasal eşit halk ve antlaşmalara göre iki uluslararası hukuk sujesi olan taraflar arasında bir uyuşmazlık söz konusudur. Rum'ların yansıtmaya çalıştıkları yapısı ile onlara göre sorun, Kıbrıs'taki bir azınlığın (Türk cemaatinin), Ada'nın gerçek hâkimi olan Kıbrıs halkından (Rumlardan), Kıbrıs'ın temsilcisi Rum halkından birtakım egemenlik hakları istemeleri ve Türkiye aracılığı ile bunları koparmaya çalışmaları; gerçekte bir cemaat olarak kabul ettikleri Kıbrıslı Türklerin neden olduğu bir iç mesele ve Türk işgalinin yarattığı bir işgal sorunudur. Dolayısıyla Rumlara göre Kıbrıs'taki meselenin özü bir işgal sorundur. Rum-Yunan ikilisi uyuşmazlığı dünya kamuoyuna böyle lanse ediyor. Özellikle 1974 Barış Harekâtı ile birlikte ortaya çıkan bir işgal sorunu olarak takdim ediyorlar.

Oysa Kıbrıs Türk halkı açısından Kıbrıs'ta bir var olma, bir kimlik sorunu vardı. Bu sorun 1974 Barış Harekâtı'na kadar söz konusuydu. Çünkü Rumların izlediği politikalarla, uyguladıkları soykırım hareketleri ya da etnik temizlik ve katliamlar ile Kıbrıs Türk halkı, gerçekten Ada'da %3'lük alana hapsedilmiş, tecrit edilmiş, dış dünya ile bütün bağlantıları bir gecede kesilmiş, can güvenliği ve gelecek endişe ile yaşayan bir halktı ve bu bakımdan bizim için bir sorun vardı. Ama 1974 Barış Harekâtı ile birlikte ortaya çıkan siyasi ve coğrafi zemin üzerinde oluşmuş olan bağımsız bir devletin varlığı söz konusudur. Bugün mesele, egemen eşit iki halk arasında, bu iki halkın kurduğu iki devlet arasında bir uyuşmazlık niteliğindedir, uluslararası boyutta da gerçek tanımı bu uyuşmazlık kapsamındadır ancak maalesef uyuşmazlığın bu niteliği dikkate alınmamaktadır.

Peki, Kıbrıs uyuşmazlığının bugün süren yapısında temel neden, kaynaklandığı ana unsur nedir? Meseleye bu açıdan baktığımızda hiç kuşkusuz hemen vereceğimiz cevap Yunanistan'ın “Büyük Ülkü” (Megali İdea) hedefi çerçevesinde, Rum-Yunan ikilisinin Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'a ilhakını yani ENOSİS'i öngören mücadelesidir. Kıbrıs uyuşmazlığı, Yunanistan'ın “Kıbrıs halkına” yani Rum halkına self-determinasyon hakkı verilmesi amacıyla 1954 yılında Birleşmiş Milletlere yaptığı başvuru ile uluslararası nitelik kazanmıştır. Osmanlı devletinin geçici bir tedbir olarak, 1877-78 Rus-Osmanlı Savaşı sonucunda Kıbrıs'ın yönetimini 1878 yılında İngiltere'ye devrettiği tarihten itibaren Rumlar Ada'nın Yunanistan'a bağlanması, Yunanistan'a verilmesi yönünde mücadele yürütmüşler, isyan hareketleri yapmışlardı. 1954 yılına kadar geçen süreçte bu sorun İngiliz Sömürge Yönetimi'nin bir iç meselesi niteliğinde sürmüştür, o nitelikte kalmıştır. Fakat 1954 yılında Yunanistan'ın Birleşmiş Milletlere, İngiltere'nin “Kıbrıs halkına” Self-determinasyon (kendi geleceğini tayin etme) hakkını tanımadığı gerekçesiyle başvurması sonucunda sorun uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Rum tarafına göre Kıbrıs'ta “bir halk” vardır. “Kıbrıs halkı”, esas itibarıyla çok büyük çoğunluğunu Rumların teşkil ettiği iki etnik gruptan oluşmaktadır. Kıbrıs halkının % 80 Rum, %18'i Türk ve % 2'si Ermeni, Maronit, Latin gibi azınlıklardan oluşmaktadır. Rum-Yunan tezlerine göre Kıbrıs halkı, büyük çoğunluğu Rumlardan oluşan iki etnikli bir yapıya sahiptir. İngiltere'nin bu Kıbrıs halkına self-determinasyon hakkını vermesi ve bu halkın kendi geleceğini belirleme hakkını kullanmak suretiyle Yunanistan'a bağlanması tezi savunulmuştur. Rumların bugün de gerçekte savundukları, Kıbrıs'ta bir tek halkın olduğu, diğerlerinin azınlık statüsünde bulunduğu tezidir. 1954 yılında başlayan uluslararası nitelikteki bu uyuşmazlık, İngiltere'nin o günlerde Türkiye ile birlikte uyum halinde benzer yakın tezleri savunan politikası çerçevesinde 1959 Zürih, Londra ve 1960 Lefkoşa Antlaşmaları ile iki halkın eşit kurucu ortaklığında, sömürge yönetiminin bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti devletine dönüşmesi ile son bulmuştu.

Burada hemen bir parantez açıp Türkiye'nin 1954 yılından itibaren belirlediği tezlere dayalı olarak tespit ettiği Kıbrıs politikasıyla ilgili iki önemli unsuru belirtmek istiyorum. Öncelikle, konuşmamın da başında ifade ettiğim gibi Kıbrıs, Türk ulusunun bir milli politikasıdır, bir milli davasıdır. Dolayısıyla bu anlayış temelinde Kıbrıs politikası tespit edilmiş ve bir milli politika olarak bütün kesimler, bütün siyasi partiler Kıbrıs milli davasını sahiplenmiştir. Türkiye'nin Kıbrıs'a ilişkin dış politikasının iki tane temel unsuru vardır. Bu temel unsurlardan biri, Kıbrıs Türk halkının Kıbrıs'ta güvenli bir şekilde, gelecek

endişesi olmadan, özgür, bağımsız ve kendi geleceğini belirleyen egemen bir halk olarak yaşayabilmesinin sağlanması, varlığını sürdürmesi, kimliğini koruması, Müslüman kimliğinin Kıbrıs'ta devamıdır. Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs'ın 1571 yılında fethi ile birlikte Anadolu'dan göç etmiş olan atalarımızın torunlarıdır ve Türk ulusunun, Anadolu insanının bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir. Kıbrıs politikasının ikinci önemli temel unsuru, stratejik ve jeopolitik önemi son derece büyük olan Kıbrıs Adası'nın Türkiye'ye karşı kullanılabilir bir konuma getirilmemesi ve Lozan'da kurulmuş olan Türk-Yunan dengesinin (Lozan Dengesi'nin) korunması, "bir gün bir başka siyasi coğrafyaya taşınmasının" önlenmesidir. İşte İngiltere'nin Ada'dan çıkma noktasına geldiği aşamada, yani hukuki "status quo" nun değişeceği sinyallerinin alındığı bir aşamada Türkiye, bu iki temel unsuru ortaya koyarak Kıbrıs ile ilgili tezlerini geliştirmiş ve bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti oluşumuna gidilirken bu iki temel unsuru koruyacak antlaşmaların yapılmasını sağlamıştır. Bu unsurları sağlayan temel antlaşmalardan biri 11 Şubat 1959 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan Zürih Antlaşması'dır. Zürih Antlaşması ile Kıbrıs'ta iki halkın eşit kurucu ortaklığında ilan edilecek yeni bağımsız devletin, anayasal yapısı, temel işleyişi belirlenmiştir. İki halkın eşit kurucu ortak olarak kurdukları Kıbrıs Cumhuriyeti devleti, iki halkın ortak egemenliğinde ve ortak yönetiminde sürdürülecek tam siyasi eşitlik statüsüne sahip bir yapıda kurulmuştur. İkinci önemli antlaşma Londra Antlaşması'dır. Bu antlaşma Zürih Antlaşması'nı onaylayan İngiltere'nin, üslerinin, İngiltere'ye ait egemen üsler olarak kalmasını öngören, ortaklık devletinin kuruluşunu sağlayan antlaşmadır ki, bu antlaşmanın tarafları İngiltere, Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs Türk toplumu temsilcisi ve Kıbrıs Rum toplumu temsilcisidir. Londra Antlaşması uluslararası hukuk açısından beş sujesi olan bir antlaşmadır. Dolayısıyla Rum-Yunan ikilisinin iddia ettikleri azınlık-çoğunluk ilişkisi daha bu antlaşma ile ortadan kalkmış ve Kıbrıs Cumhuriyeti iki halkın self-determinasyon hakkını kullanmasıyla bir ortaklı devleti olarak kurulmuştur.

Yunanistan'ın BM'ye başvurduğu 1954 yılından itibaren gelişen süreçte, esasen İngiliz sömürge yönetimi Kıbrıs'ta iki ayrı halkın (toplumun) varlığını kabul etmiş ve verilecek ise self-determinasyon hakkının iki halka ayrı ayrı verilmesi gerektiği tezini savunmuştur. Türkiye de politikalarını belirlerken bu tezi de dikkate alarak Lozan Barış Antlaşması'ndaki haklarını esas alarak şekillendirmiştir. Diğer önemli antlaşmalar 1960 yılında imzalanmış antlaşmalar içinde yer alan ve ana antlaşmaların eki niteliğinde de olan Garanti Antlaşması ve İttifak Antlaşması'dır. Garanti Antlaşması, Türkiye'ye Kıbrıs üzerinde hak ve statü kazandıran bir antlaşmadır ve Kıbrıs'ın bugününün, geleceğinin belirlenmesinde ve Türkiye'nin garantör ülke olarak haklarının korunmasında Türkiye'nin de söz sahibi olduğunu teyit eden, o hakkı veren ve garantör devletlerin yani İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin Ada üzerindeki haklarını saklı tutan bir antlaşmadır. Bugün itibarıyla baktığımızda Garanti Antlaşması Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın ve Kıbrıs konusunun geleceğine yönelik temel belirleyici mihenk taşıdır. Bu antlaşmanın olmaması halinde, Türkiye açısından Kıbrıs davası, Türk ulusu açısından milli dava söz konusu olamayacaktır. Bu nedenle Garanti Antlaşması son derece önemlidir; hayatidir.

Diğer önemli antlaşma İttifak Antlaşmasıdır. İttifak Antlaşması, Türkiye'nin süresiz olarak Kıbrıs'ta asker bulundurmasını öngörmektedir. Türk tarafı bu iki antlaşmanın varlığına etkin ve fiili garantörlük hakkı ve garanti sistemi demektedir. Etkin garantörlük, Garanti Antlaşması'nın 4. maddesinde Garantör Devletlere birlikte ya da tek başına (münferiden) gerektiği hallerde müdahale hakkı öngörmektedir. Garanti Antlaşması bu niteliği ve yapısıyla Türkiye'ye etkin garantörlük hakkı sağlamıştır. Fiili garantörlük hakkı ise Türk askerinin adada süresiz bir şekilde bulunmasıdır.

İşte söz konusu bu antlaşmalar, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne vücut veren, iki halkın eşit kurucusu oldukları ortaklık devletini kuran antlaşmalardır. Bu antlaşmalar, ENOSİS yolunu tıkayan, ortadan kaldıran antlaşmalardır. İşte ENOSİS'in önünü açmak için Rumlar Makarios'un talimatıyla İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis'in kurduğu gizli Akritas Örgütü'nün önceden hazırladıkları AKRİTAS PLANI kapsamında 21 Aralık 1963 tarihinde 48 saat içinde ENOSİS'i gerçekleştirecek şekilde Türklerin katliamını öngören saldırılarını başlatmış, Kıbrıs Cumhuriyeti devletini yıkmış ve günümüzde de devam eden Kıbrıs Uyuşmazlığı'nı başlatmıştır. Ancak Rumların Akritas Planı Türk halkının direnişi karşısında işlememiştir. 1963 ile 1974 yılları arasındaki on bir yıllık süreçte, Türk halkının sürdürdüğü varoluş mücadelesi, Barış Harekâtı ile birlikte Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin oluşumuna giden süreci yaratmıştır.

Rum-Yunan ikilisinin ancak üç yıl dayanabildikleri Kıbrıs Cumhuriyeti ortaklık devletinin temel nitelikleri, Türk tarafının (Türkiye ve KKTC'nin) tezlerini ve geleceğe yönelik bakış açısını anlamak için önem taşımaktadır. Bunun için Rumların silahla yıktıkları ve işgal ettikleri 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin temel niteliklerini bu noktada kısaca anlatmak istiyorum.

Yunanistan ve Kıbrıs Rumları, ENOSİS'i gerçekleştirmek için 1 Nisan 1955 yılında başlattıkları EOKA terör eylemleriyle Kıbrıs Uyuşmazlığı'nın fitilini ateşlemişlerdi. Bu uyuşmazlık aşamaları günümüze

kadar gelmiştir. Uyuşmazlığın birinci çözüm aşaması diyebileceğimiz 1959-1960 Antlaşmaları, taraflar arasında uzlaşma yoluyla bir güç paylaşımı ve denge sağlanmıştı. Bu uzlaşma uluslararası hukuki bir statü ile sağlanmıştı ancak belirtildiği gibi uzun ömürlü olmadı. Kıbrıs uyuşmazlığı, özellikle 21 Aralık 1963 tarihinden sonra uluslararası ilişkilerde belirleyici rolü olan aktörlerin de katılımı ile süreç içinde Rum-Yunan ikilisi tarafından daha büyük boyutta gelişen bir uyuşmazlık haline getirildi.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş nedeni, ya da ortaya çıkışının temeli, Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs Türk halkı ve Kıbrıs Rum halkının hak ve çıkarlarını uzlaştırmak ve denge koşullarında korumaktı. Türkiye ile Yunanistan arasındaki dengenin bozulmaması için, Kıbrıs'ta, ülke bütünlüğü korunan, bağımsız ve Anayasa'nın Temel Maddeleri uyarınca yönetilecek bir devletin kurulması üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Rum-Yunan ikilisinin kurulmuş olan dengeyi bozma girişimi sonucunda Kıbrıs uyuşmazlığı yeni bir nitelik ve boyutla 1963 yılında tekrar ortaya çıktı. 1960 yılında kurulmuş olan denge gerçeği, bugün de aynen geçerlidir. Eğer bir anlaşma (uzlaşma) olacaksa asgari bu temel dikkate alınarak müzakere zemini belirlenmelidir. Yaşanan tecrübeler, dış baskılar ve dayatmalarla, dengeyi gözetmeyen uzlaşma girişimlerinin ya da müzakere süreçlerinin başarıya ulaşma şansının olmadığını göstermektedir. Bu yöntemle bir uzlaşma olsa bile sürdürülebilir nitelikte olmayacaktır.

Bu nedenlerle Kıbrıs uyuşmazlığını değerlendirirken ve günümüzde uyuşmazlığın sonuçlandırılmasıyla ilgili müzakereler sürdürülürken 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini, uluslararası hukuk açısından iyi değerlendirmek gereği vardır. Bu nitelikler anlaşılardan ve iyi analiz edilmeden, Kıbrıs Uyuşmazlığı'nı anlamak ve ileriye dönük uzlaşma çabalarını sağlıklı bir temele oturtmak mümkün görülmemektedir.

1960 KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN BAŞLICA TEMEL NİTELİKLERİ

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin önemli niteliklerinden biri, Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin, uluslararası antlaşmaların bir ürünü olduğu gerçeğidir. İngiliz egemenliği altında bulunan Kıbrıs, 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla bağımsız bir devlet olarak uluslararası toplumda yerini almıştı. İngiltere 1960 yılında Ada üzerindeki egemenliğini, Şubat 1959 Zürih ve Londra ve 1960 Lefkoşa Antlaşmalarına dayalı olarak, Kıbrıs Türk toplumu ile Kıbrıs Rum toplumu tarafından kabul edilen, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından onaylanıp garanti altına alınan mutlak siyasi eşitliğe sahip iki halklı (toplumlu) ortaklık anayasası temelinde devretmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti sui generis bir örnektir. Çünkü iki siyasi eşit toplumun her biri, self-determinasyon hakkını kullanarak, uluslararası antlaşmalarla Garantör devletlerce (Türkiye, Yunanistan, İngiltere) garanti edilen bir ortaklık devleti kurmuşlardı. Kıbrıs Cumhuriyeti ortaklık devleti, Kıbrıs'ta yaşayan iki halkın kendi geleceklerini tayin etme (self-determinasyon) haklarını ayrı ayrı kullanarak bir araya gelmeleriyle ortaya çıkmıştır. Kısaca Kıbrıs Cumhuriyeti uluslararası antlaşmaların vücut verdiği bir devlettir. Bu antlaşmalar değişmediği sürece Kıbrıs'taki mevcut statünün değişmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla antlaşmaların varlığı ve bu antlaşmaların Birleşmiş Milletler Sekreteriyasına kaydı dolayısıyla uluslararası ve sonucu belirleyici antlaşmalardır

Devleti'nin diğer önemli bir niteliği, Bir Ortaklık Devleti ve Fonksiyonel Federal/Konfederal yapıya sahip olan bir devlettir. Yani 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti, iki eşit halkın kurucu ortak olduğu "fonksiyonel federal/konfederal" bir devlet yapısına sahipti. Bu nedenle uniter devlet yapısına sahip olmadığı gibi, tek bir halkın iradesine ve hâkimiyetine dayalı bir devlet de değildir. Bunu uluslararası antlaşmalar ortaya koymaktadır.

Kıbrıs Devleti'nin anayasal yapısında toplumlar arasındaki yetki paylaşımı, coğrafya esasına göre değil, kişilere/kurumlara göredir. Yani coğrafi bir zemine dayanmıyordu. Kıbrıs Türk halkının Kıbrıs Devleti yönetimindeki eşitliği ve ortaklığı, devlet ülkesinin belirli bir yerinde bazı konularda yetkili kılınmış olmasından ötürü değil, devlet fonksiyonlarının yerine getirilmesinde bir halk olarak kendisine tanınmış olan yetkilerden kaynaklanıyor. Şu halde, Kıbrıs devleti bir federasyon/konfederasyon yapıya sahip ancak bu coğrafi zeminde değil, fonksiyonel (işlevsel) idi. Bu özelliği, Türk halkına (toplumuna) tanınan hangi yetkilerden çıkarıyoruz: Örneğin, merkezi organlar karşısında toplumların bir takım işlerine (din, eğitim, kişisel statü, kültür) bakmakla yetkili Cemaat Meclisleri vardı. Bu Meclisler, bu inhisari yetkilerini belirli bir ülke parçası üzerinde değil, kişiler üzerinde kullanıyordu. Kişilerin sıfatı öngörülerek bir kısım yetkilerin Cemaat Meclisleri'ne, bir kısım yetkilerin de merkezi organlara tanınmış olması federal bir özellikti. Yine merkezi organların yetkilerine giren bazı konularda (Temel Maddeler dışında Anayasanın değiştirilmesi, seçim kanununun değiştirilmesi, mali yükümlülük getiren kanunların ve belediyelerle ilgili kanunların kabulünde) halkların temsilcilerinin ayrı ayrı oylama ve kabul etmeleri gibi özel bir usulün kabul edilmiş olması konfederal bir özelliktir. Çünkü böylece bu konularda halkların eşitliği kabul edilmiştir. Aynı durum, icra yetkisinin kullanılmasında da görülüyor.

Başkan ve Başkan Yardımcısına kapsamı belirlenmiş olan dışişleri, savunma ve güvenlik konularında tanınan bireysel veto hakkı, bu ikisinin eşitliğini öngörmesi nedeniyle konfederal bir özelliktir. Fakat Başkan ve Başkan Yardımcısının bu yetkileri belirli bir ülke parçasıyla sınırlı değil. Dolayısıyla Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti, bu çok özel yapısı nedeniyle fonksiyonel bir federal/konfederal devlet yapısına sahipti. Bu nedenle de üniter bir devlet değildi.

Yargı alanında da aynı özellik görülmektedir. Türk ve Rum halklarının kendi yargı faaliyetlerini yürütecek Cemaat Meclisleri denetimlerindeki mahkemeler tarafından yürütülmesi söz konusudur. Cemaat Meclisleri'ne ayrılan dinsel ve kişisel statüye dair konularla ilgili hukuk davaları "toplum meclisleri tarafından kurulacak mahkemelerde görülecektir" düzenlemesi vardır. Bu düzenlemeye göre kullanılacak yargı yetkisinin varlığı da federal/konfederal yapıyı gösteren bir unsurdur. "Dinsel ve kişisel statü konularında toplumlara özgü mahkemelerin yetkili olması, iki halklılık ilkesinin yargı alanındaki en önemli yansımasıdır."

Yasama, yürütme ve yargı alanlarında, devletin bütün organlarının oluşumuna ve işleyişine ait düzenlemeler her iki halkın da katılımını sağlayacak biçimde yapılmıştır. Yürütme, Yasama ve Yargı organlarında, Cumhuriyet'in bağımsız memurları konusunda, hep iki ayrı mevki yaratılmış ve bu görevlere mutlaka diğer halktan bir "yardımcı" atanmıştır. Bu hükümler, hem iki "halklılığı", hem de bu halkların eşitliğini yansıtmaktadır.

Kıbrıs Cumhuriyeti devleti, Anayasa'nın "Temel Maddeleri" uyarınca yönetilen bir devlet şekline sahiptir. Bu Temel Maddeler Zürih Anlaşması'nda yer almış olan maddelerden ibarettir. Zürih Antlaşması'ndan gelen Anayasa'daki Temel Maddeler, devlet yönetimini iki halkın ortaklığına dayandırmıştır. Devlet yönetimindeki bu ortaklık, siyasi tabanda (bazda) eşit bir ortaklıktır.

Zürih Antlaşması'nın Temel Maddeleri'nden çok önemli olanlarından biri, iki halkın devlet yönetiminde eşit ortaklığını belirlemektedir. Bu madde, yürütme organı olan Rum Cumhurbaşkanı ve Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na belirlenen konularda veto yetkisi vermektedir. Rum Cumhurbaşkanı ve Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na bireysel veto hakkının verilmiş olmasının temel amacı ve hukuki sonucu iki halkın eşitliğini gerçekleştirmektir. Cumhurbaşkanı'na ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na, dışişleri, savunma ve güvenlik konularında bireysel ve ortaklaşa kullanılabilecekleri veto hakkı tanınmıştır. Zürih Antlaşması'nın bugün de geçerliliğini koruması nedeniyle veto yetkisi varlığını halen korumaktadır. Bunun önemi, GKRY'nin Türk tarafının onayını almadan AB'ne tek yanlı başvurusunun meşru olmamasını ortaya koymasındır.

Veto hakkının siyasi eşitliği sağlama işlevi yanında bir diğer işlevi de "Türkiye veya Yunanistan'ın çıkarlarına aykırı olabilecek ittifak ve milletlerarası teşkilatlara Kıbrıs'ın taraf olmasını önlemektir." Böyle bir durum ancak her iki halkın da buna rıza göstermesi koşuluyla gerçekleşebilir.

Cumhurbaşkanı ve Yardımcısı'nın Dışişleri konularındaki veto yetkisi, Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte üye oldukları örgütler ve ittifaklar dışında yapılacak anlaşmalar ve örgütlere, birliklere üye olma durumunu da kapsamaktadır. Bu maddenin önemi, GKRY'nin AB üyelik başvurusu ve bugün AB'ne bütün Ada'yı temsil ederek tam üye olarak girmiş olması açısından önemi çok büyüktür.

Kıbrıs Cumhuriyeti Devletinin bir diğer önemli niteliği Başkanlık Rejimine dayalı olmasıdır. Kıbrıs devleti, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın ortaklaşa ve bireysel veto hakkının bulunduğu ve temel konularda son sözü söyleme hakkına sahip oldukları bir başkanlık rejimidir.

Yasama organının yetkileri, Türk ve Rum "Cemaat Meclisleri'nin yetkileri ile sınırlandırılması yanında Cumhurbaşkanı ve Yardımcısına tanınmış olan kesin veto yetkisi ile de sınırlandırılmıştır. Dışişleri, savunma sorunlarında, güvenlik sorunlarında Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın Temsilciler Meclisi'nin ve Bakanlar Kurulu'nun kararlarına karşı ortak veya bireysel kesin veto hakkı vardır. Bu konularda son sözü söylemek hakkının Cumhurbaşkanı'na ve Yardımcısı'na verilmiş (saklı tutulmuş) olması Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devlet yapısına Başkanlık rejimi özelliği vermektedir. Eğer çoğunluğun azınlığa tahakküm edebileceği yasalar ve kararlar üretilmesi durumunda cumhurbaşkanı yardımcısının veto hakkı vardır. Ve Cumhurbaşkanı yardımcısı sadece Türk halkının oyları ile cumhurbaşkanı da sadece Rum halkının oyları ile seçiliyordu. Özellikle savunma ve dış politika alanlarında Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın ortaklaşa kararları olmadıkça Kıbrıs devletinin uluslararası alanda tek başına hareket etmesi söz konusu değildi. Bu şu açıdan önemli: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) Avrupa Birliği'ne tek yanlı başvurusu ile üye olan "Kıbrıs Cumhuriyeti" eğer gerçek anlamda 1960 ortaklık devleti Kıbrıs Cumhuriyeti olmuş olsaydı, kurucu ortak olan Kıbrıs Türk halkının seçtiği Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın onayı veya vetosuyla karşılaşacaktı. Bu da uluslararası hukuk açısından çok ciddi bir ihlal olup Türkler aleyhine geliştirilmiş bir yapının yani Avrupa Birliği üyeliğinin oluşmasına yol açan bir ihlaldir.

Veto hakkının fiilen ayrı halkların temsilcisi durumunda olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından, birbirlerine rağmen, bireysel olarak kullanılması olanağının açıkça sağlanmış olması, önemli bir nokta olarak daima göz önünde tutulması gereken bir husustur. Özellikle bu nokta günümüzde Türk halkının temsilcilerinin bulunmadığı devletin uluslararası temsiliyeti ve meşruiyeti açısından önem taşımaktadır.

Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'nin çok önemli bir niteliği de bu devletin tam bağımsız bir devlet olarak kurulmamış olmasıdır. Kıbrıs Cumhuriyeti devleti bağımsızlığı kısıtlı bir devlet olarak kurulmuştur. Öncelikle Zürih Antlaşması'nda düzenlenmiş olan maddelerle kurulmuş olan anayasal yapı ve kamusal düzen değiştirilemezdi. Değiştirilebilmesi, taraf garantör devletlerin Zürih Antlaşması'nda değişiklik yapmasına bağlıdır. Bu yönüyle kısıtlanmış bir bağımsızlık vardı. Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları uluslararası kuruluşlara, Kıbrıs Cumhuriyeti üye olamazdı. Bu yönü ile de kısıtlanmış bir bağımsızlık söz konusuydu. Kıbrıs devletinde Kıbrıs Türk halkı ve Kıbrıs Rum halkı ortaklaşa oy birliği ile istedikleri bir anayasa değişikliğini bile sağlayabilecek etkinlikte değillerdi. Çünkü Zürih Antlaşması'nın 27 maddesi anayasanın değiştirilemez temel maddelerini oluşturmuştur. Bu nedenle Kıbrıs Cumhuriyeti bağımsızlığı kısıtlı bir devlettir. Oysa bugünkü uygulamalarla tam bağımsız bir devletmiş gibi Rumların zor kullanarak işgal ettikleri bir yönetim, bugün uluslararası alanda meşru kabul edilmektedir.

Garanti Antlaşması ve İttifak Antlaşması da bu kısıtlı bağımsızlığı açıkça ortaya koymaktadır. Garanti Antlaşması, belirtildiği gibi Kıbrıs sorununa 1959-1960 Antlaşmaları ile getirilen çözümün en önemli unsuru ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs üzerindeki hak ve statüsünün hukuksal temelidir. Bir yanda Kıbrıs Cumhuriyeti, diğer yanda da Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında imzalanmış olan Garanti Antlaşması ile taraflar, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası uyarınca kurulmuş ve düzenlenmiş olan Kıbrıs devletinin bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü ve güvenliğini tanımayı ve sağlamayı, "ortak çıkarları" bakımından uygun bulmuşlardır. Garanti Antlaşması'nın 1. maddesinin birinci paragrafı uyarınca, Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak ve Anayasası'na saygı göstermek yükümü altındadır.

Makarios döneminde ve günümüzde ENOSİS'in savunulması ve bu yönde mücadele edilmesi, Rum Temsilciler Meclisi'nde ENOSİS kararının alınmış olması bu maddeye aykırıdır. Garanti Antlaşması'nın 1. maddenin ikinci paragrafında "Kıbrıs Cumhuriyeti, ayrıca, tümüyle veya bir bölümüyle herhangi bir devlet ile hiçbir şekilde tamamen veya kısmen herhangi bir siyasi veya iktisadi birliğe (bütünleşmeye) girmeyeceğini taahhüt eder." hükmüyle bu tür oluşumlara katılmamak yükümü altına getirmiştir, yani sorumluluğunu yüklenmiştir.

Garanti Antlaşması'nın bu düzenlemesi, herhangi bir devletle birleşmeyi (ENOSİS'i) veya Ada'nın TAKSİM edilmesini doğrudan veya dolaylı bir biçimde teşvik edecek her hareketi yasaklamak yükümünü getirmektedir. Kıbrıs'ın bir başka devletle birleşmesi veya Ada'nın taksimi, aynı zamanda, bağımsızlığını ve ülke bütünlüğünü etkileyen ve Anayasaya aykırı olan bir davranış olacaktır. Dolayısıyla Garanti Antlaşması'nın 1. maddesindeki düzenleme ile Ada'nın bir başka devlet ile birleşmesini veya taksimini önermek hakkı, açıkça, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yasaklanmıştır. Kıbrıs Devleti bu tür bir çözümü öneremez; çünkü bu amaca yönelik davranışları yasaklamak yükümünü yüklenmiştir.

Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanmış olan İttifak Antlaşması, Kıbrıs devletinin, bu antlaşma ile bağdaşmayan ittifaklara katılma hakkını sınırlamaktadır. Bu düzenlemeler Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin bağımsızlığını kısıtlayan düzenlemelerdir ve bağımsızlığın kısıtlılığını göstermektedir.

KIBRIS UYUŞMAZLIĞI NEDİR?

Kıbrıs Uyuşmazlığı dediğimiz zaman birkaç hususu daha kısaca sizlere aktarmak istiyorum. O da Kıbrıs Uyuşmazlığı deyince ne anlıyoruz, sorusudur. Bir kere her şeyden önce bizim sonuna kadar sahip çıkmamız gereken ama maalesef başaramadığımız veya beceremediğimiz ama Rum'ların ve Yunanlıların uluslararası alanda çok iyi bir şekilde kullandığı insan hakları meselesidir. Gerçekte Kıbrıs meselesi bir insan hakları meselesidir. Kıbrıs Uyuşmazlığı, her şeyden önce bir insan haklarının ihlali sorunudur. Kıbrıs'ta yaşayan Kıbrıs Türk halkının insan haklarının çiğnenmesi, insanın en temel hakkı olan yaşama hakkının elinden alınmak istenmesi, onların katliamlara ve teröre kurban edilmesi, kimliğinin yok edilmek istenmesi meselesidir.

İnsan hakları çiğnenen, katliamlar ve soykırım gibi insanlık suçlarına maruz kalan Kıbrıs Türk halkı, 21 Aralık 1963 yılından beri insanlık dışı ambargolara tabi tutulmakta, seyahat, haberleşme özgürlükleri kısıtlanmakta ve uluslararası alanda tecrit edilerek büyük bir ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kıbrıs Türk halkına karşı uygulanan ayrımcılık, Temmuz 1974 Cenevre Konferansı kararına karşın en ağır şekilde sürdürülmektedir. Cenevre Konferansı'nda Kıbrıs'ta iki ayrı otonom yönetim olduğu kabul edilmiştir. Hal böyle iken Kıbrıs'taki yönetimlerden birini, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni tanımak; diğerini, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanımamak ayrımcı bir işlemdir. Ayrımcılık her şeyden önce bir insan hakları ihlalidir.

KKTC'nin ve halkının geleceğini doğrudan etkileyen ağır ambargolar nedeniyle, Kıbrıs Türk halkı büyük kayıplara uğramakta, KKTC'nin ekonomik ve sosyal gelişmesi ciddi bir şekilde sınırlanmakta ve ağır sosyo-ekonomik sorunlar meydana gelmektedir. GKRY'nin uyguladığı ve uluslararası topluma uyguladığı ağır ambargolar, insan haklarını ihlal eden bir boyutta ve Kıbrıs Türk halkının geleceğini, özgürlüğünü, bağımsızlığını, egemenliğini tehdit eder bir nitelikte sürdürülmektedir.

KKTC'ne ve Kıbrıs Türk halkına karşı uygulanan ambargolar, ekonomi, turizm-kültür, sosyal, spor, ulaşım ve haberleşme alanlarını da kapsayacak şekilde insan ve toplum yaşamının bütün alanlarına yayılmıştır. Bu nitelikleriyle GKRY'nin uyguladığı ambargo, özünde Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2/4 maddesinde yasaklanan bir zor kullanma önlemidir. Bu zor kullanma önleminin amacı, KKTC'nin ve Türk halkının direnme gücünü kırmak, maneviyatını zayıflatmak ve Türk tarafını, Rum tarafının istediği tavizlere zorlamak, Türk halkını, Papadopoulos'un deyimiyile, 'osmosis' yoluyla yok etme zeminini yaratmaktır.

İnsan haklarının günümüzde ulaştığı gelişme düzeyinde ulusların ve halkların kendi geleceklerini belirleme, sosyal gelişme ve ekonomik kalkınma hakları, Kıbrıs Türkü'ne tanınmamakta, bu hakların korunması ve geliştirilmesi her alanda uygulanan ambargolarla önlenmektedir.

Günümüzde artık kitle imha silahı etkinliğinde kabul edilen, değerlendirilen ambargolarla bir halk çökertilmeye çalışılmaktadır. Kıbrıs Türk halkına karşı uygulanan ambargolar, işlenen insanlık suçları ve ayrımcılık, BM Örgütü çerçevesinde hazırlanmış olan, 16 Aralık 1966 tarihli İnsan Hakları Konvansiyonları'na da aykırıdır. Bu nedenlerdir ki Kıbrıs Türk Halkının var olan koşullarda yürüttüğü mücadele özünde bir insan hakları mücadelesidir. Dolayısıyla konunun, öncelikle insan hakları ve yıllardır insan kişiliğine vurulan ağır darbeler açısından incelenmesi gerekmektedir.

Kıbrıs uyuşmazlığı aynı zamanda uluslararası bir hukuk ve adalet meselesidir. Kıbrıs Türk halkının uluslararası alanda devletler hukuku çerçevesinde 1959-1960 Antlaşmaları ile kazandıkları haklarının ve Türkiye'nin Kıbrıs üzerinde Antlaşmalardan kaynaklanan hak ve statüsünün hukuk düzeni içinde korunması meselesidir.

"Kıbrıs Devleti'ne varlık kazandıran 1959 Zürih-Londra Antlaşmaları ve bunlara dayalı 1960 Lefkoşa Antlaşmaları, Kıbrıs'ta tek bir Kıbrıs halkı ve çoğunluk ilkesinin uygulanması suretiyle saptanacak tek bir halk iradesi bulunduğu görüşünü resmen ret eden milletlerarası bir işlemdir. Bu hukuki işleme rağmen GKRY'ni meşru hükümet kabul etmek ve uluslararası alanda Kıbrıs'ın tamamını temsil etmesini sağlamak ciddi bir hukuk ihlali ve ağır bir hukuksal sorundur.

Kıbrıs Cumhuriyeti devleti, ilgili tarafların uzlaşmaları sonucunda uluslararası antlaşmaların vücut verdiği bir devlettir. Bu devletin varlığını sürdürmesi de yine bir uzlaşmaya varılmasına ve varılacak uzlaşma esaslarına uyulmasına bağlı olacaktır. Bu nedenle bir uzlaşmaya varmadan tek yanlı kararlarla ve AB üyeliği gibi oldu-bittilerle "Kıbrıs Cumhuriyeti" meşru hükümeti adı altında Kıbrıs Türk halkının haklarını ortadan kaldırmak ve KKTC'ni yok kabul etmek, hukuk ve insan haklarına aykırı bir durumdur. Bugün gerçek olan, Kıbrıs'ta, Güney Kıbrıs'ta ve Kuzey Kıbrıs'ta etkin kontrol icra eden ve kendi sınırları içinde halklarını temsil etme yetisini haiz iki de facto hükümetin var olduğu ve bu hükümetlerin kendi anayasal düzenleri içinde meşru olduğudur. Meşru olmayan, Kıbrıs'ın tamamını temsil ettiği iddiasında olan ve uluslararası toplumun haksız şekilde ve antlaşmalar hukukuna aykırı biçimde "meşru hükümet" olarak kabul ettiği GKRY ya da Rum hükümetidir. İşte bu nedenle de Kıbrıs uyuşmazlığı bir hukuk ve adalet sorunudur.

Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin anayasal düzeni "milli yetki"ye dayalı olarak ortaya çıkmamıştır. 1960 Sistemine göre, Kıbrıs'ta, bağımsız, ülkesi bütün, Anayasa'nın Temel Maddeleri uyarınca yönetilen bir Kıbrıs Cumhuriyeti vardı. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bu statüsü, Türkiye ve Yunanistan'ın ve Kıbrıs Türk halkı ve Kıbrıs Rum halkının karşıt çıkarlarını uzlaştıran bir unsurdur. Kıbrıs devletinin ortak yönetiminde iki halkın eşitliğini ve ortaklığını gerçekleştirecek fonksiyonel bir federal/konfederal devlet yapısının kurulmasını öngören Anayasa'daki Temel Maddelerin kaynağı ise ulusal yetki (irade) değil, uluslararası antlaşmalardır.

Bugünkü “Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti” unvanını gasp etmiş olan GKRY, 1963 yılından beri meşru olmayan bir hükümettir. Bu hükümet, Kuzey Kıbrıs’ta “etkin kontrol”ü bulunmayan ve Kıbrıs Türk halkını temsil etmeyen, onun adına söz söyleme, karar verme ve hareket etme, bir yükümlülük altına girme hakkı bulunmayan, sadece Güney Kıbrıs’ı ve Rum halkını temsil eden bir hükümettir.

Uluslararası hukukta bir hükümetin hukukiliği, anayasal meşruiyete göre değil, hükümet olma iddiasında olan idarenin ülkenin her yerinde etkin ve sürekli bir kontrol icra edip etmediğine göre saptanır. Rum hükümeti bugün, 1974 yılından beridir Kuzey Kıbrıs’ta, 1963-1974 yılları arasında da Türk Yönetimleri’nin kontrolünde bulunan bölgelerde, etkin ve sürekli kontrole sahip olmamıştır. Sahip olmadığı gibi sahip olabileceği de söz konusu değildir. Buna karşılık KKTC devleti ve hükümeti, Kuzey Kıbrıs’ta en az 1974 yılından beri etkin ve sürekli kontrol yürütmektedir (anayasal bir icra yetkisi kullanmaktadır) ve bu kontrolü mevcut koşullar devam ettikçe sürdürebileceği de inkâr edilemez bir gerçektir. Bu noktada da bir hukuk sorunu ile karşılaşmaktadır.

Kıbrıs Uyuşmazlığı uluslararası hukukun çiğnenerek Rumlar tarafından silah gücü ile yıkılarak gasp edilen Kıbrıs ortaklık devletinin, hukuk çerçevesinde gasptan kurtarılması ve adaletin yerine getirilmesi meselesidir. AB’nin hukuku ihlal eden ve Kıbrıs Türk halkının her türlü hakkını, meşru olmayan GKRY’nin insafına terk eden karar ve politikalarının değiştirilmesini sağlama sorunudur.

Kıbrıs Uyuşmazlığı, Kıbrıs’ın bir Helen Adası haline getirilmek istenmesi sorunudur. Kıbrıs Uyuşmazlığı, gerçek temelde bir Türk-Yunan uyuşmazlık sorunudur. Bu sorun genelde Türkiye ile Yunanistan arasında tarihten gelen rekabete dayanmaktadır. Bu uyuşmazlık Yunanistan’ın, Kıbrıs Adası’nı ilhak etme hedefini gerçekleştirme girişiminin ürünüdür. Bu girişim Yunanistan’ın Türkiye ile Doğu Akdeniz’de giriştiği rekabetin yarattığı bir uyuşmazlıktır. Kıbrıs konusu, Türk-Yunan rekabetinin en yaşamsal dış politika sorunlarından biridir. Ada’nın stratejik konumu ve jeo-politik önemi bu rekabeti keskinleştiren bir öge olmuştur. Bu rekabet, Bölgedeki Türkiye ile Yunanistan ilişkilerinin belirleyici bir unsurdur.

Kıbrıs Uyuşmazlığı, Rum-Yunan ikilisinin Türk halkının antlaşmalarla elde ettikleri egemenlik ve siyasi eşitliğini ortadan kaldırmak ve bir azınlık statüsüne düşürme çabalarının yarattığı bir meseledir. Rumların 1963 yılından beridir sürdürdüğü bu çabalar aynen bugün de devam etmektedir. Kofi Annan Belgesi, yıkılmış olan “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin devamı felsefesi temeline dayalı olarak yapılan düzenlemeleriyle bu çabaları güçlendirici bir nitelik taşımaktadır.

Kıbrıs Uyuşmazlığı, aynı zamanda 1959-60 Antlaşmaları ile Kıbrıs’ta sağlanan iç denge ile dış denge’nin korunması meselesidir. Dış denge, Türkiye ile Yunanistan arasında antlaşmalarla Doğu Akdeniz’de kurulan ve bir anlamda 1923 Lozan Barış Antlaşması ile sağlanan Lozan Dengesi’nin Doğu Akdeniz’e yansıtılmasıdır. İç denge ise iki halkın siyasi eşitliğine ve egemenliğine dayalı bir dengedir. Bu iki denge Kıbrıs Türkleri ve Türkiye için uluslararası antlaşmalarla sağlanmış olan vazgeçilemez haklar ve statülerdir.

ANNAN BELGESİ (PLANI) SÜRECİ

Değerli Konuklar, bu açıklamalarımın sonra son dönemlerin gelişmelerine kısaca bakmak istiyorum. Son dönemdeki gelişmelerin en önemlisi 2002 Kasım ayında gündeme getirilmiş olan Annan Belgesi (Planı), bu Plan’ın tartışılma süreci ve sonuçlarıdır. Annan Planı Sayın Başbakan Tayyip ERDOĞAN Bey’in açıkladığı gibi Türk halkının, Türk ulusunun, Türkiye’nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin aleyhine idi. Sayın Başbakan, “Annan Planı, Kıbrıslı Türklerin aleyhine olduğunu bilmemize rağmen hem kabul ettik hem kabul ettirdik” demiştir. Neden? Çünkü Türkiye Avrupa Birliği hedefi doğrultusunda Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinde ortaya çıkacak sorunları ortadan kaldıracak açılımcı, iyi niyetli, barışçı, sorunları çözücü bir politika benimsediğini ve AB’ne söz verdikleri için; bunu böyle ifade etmiştir. Türk tarafının aleyhine olan Annan Planı sürecini hep beraber yaşadık. Çok büyük sorunlar bulunmasına ve aleyhimize olmasına rağmen Anavatan’dan gelen uyarılar, istekler, yönlendirmeler ve hatta tehditlerin de bulunduğu çeşitli faktörlerin etkisinde kalarak Kıbrıs Türk halkı % 65 gibi yüksek bir oranla Annan Planı’na “evet” derken Rum halkı % 76 gibi daha yüksek bir oranla “hayır” demiştir. Çünkü Rumlar Kıbrıs’ta mevcut hukuki statüyü değiştirecek yeni hukuki statüler yaratacak, hele Kıbrıs Türk halkına az da olsa hak verecek, gasp ettikleri ve tek başlarına uluslararası alanda kullandıkları “Kıbrıs Cumhuriyeti” unvanını değiştirecek hiçbir anlaşmaya, sonuna kadar yanaşmayacaklardır. Günümüzde, biraz sonra sizlere aktaracağımız görüşme sürecindeki tavırları da bunu gayet net ve açık şekilde ortaya koymaktadır. Ama biz Annan Planı’na yine de “evet” dedik. Neye rağmen evet dedik? Onları da kısaca anlatmak istiyorum.

Bir kere öncelikle Annan Planı Kıbrıs'ta yeni bir ortaklık devleti kurulmasını öngörmüyordu. Oysa Türk tarafının temel tezi Kıbrıs'ta iki halkın devletlerinin eşit kurucu ortaklığına dayalı bir "Yeni Ortaklık Devleti"nin kurulmasıydı. İki kesimli, iki devletli, iki halklı bir yapıda, kurucu devletlerin bazı egemenlik haklarını çatı devlete devrettikleri; devretmedikleri egemenlik haklarını serbestçe kullanacakları "yeni bir ortaklık devletinin" kurulmasıydı. Buna karşılık Rum tarafının temel yaklaşımı, halen dünyanın tanıdığı Birleşmiş Milletler üyesi üniter "Kıbrıs Cumhuriyeti" vardır. Bu "Kıbrıs Cumhuriyeti" anayasasında yapılacak bazı değişikliklerle "Kıbrıslı Türklere" güçlendirilmiş azınlık hakları verilecektir. Böylece Türk halkını azınlık statüsü ile Rumların hâkim oldukları yönetime yamalamak suretiyle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devamını öngören bir yapı oluşturulmuştu. Annan Planı bunu getiriyordu. Annan Planı'nın bizim açımızdan sakıncası büyük olan diğer önemli bir düzenlemesi, Garanti ve İttifak Antlaşmalarının mevcut yapısını değiştirmesi ve anlaşmadaki ifadesi ile "Mutadis Mutandis Kuralı"na göre geçerliliğinin kabul edilmesiydi. Yani değişen koşullara uygunluğu ölçüsünde Garanti ve İttifak Antlaşmalarının devam etmesi öngörülüyordu. Değişecek ya da değişen koşullar neydi? En önemlisi Avrupa Birliği'ne üye olacak olan bir Kıbrıs devletinin söz konusu olmasıydı. Avrupa Birliği'ne üye olmuş olan bir Kıbrıs'ta Garanti ve İttifak Antlaşmalarının işleyişi zaten Avrupa Birliği müktesebatı ve ilkeleri çerçevesinde mümkün değildir. Çünkü AB, üyesi olmayan bir devletin üye bir devletin toprağında asker bulundurmasını ve o ülkeye garantör olmasını kabul edemez.

Diğer önemli bir husus iki kesimlilik tezimizin gereği olan yapı tamamen ortadan kaldırılıyor ve Kuzey devleti olarak adlandırılan, bazı düzenlemelerde "Kurucu", bazı düzenlemelerde "Oluşturucu" bazı düzenlemelerde "Kurucu Türk Devleti" ve "Kurucu Rum Devleti" olarak adlandırılan eyaletlerde Rum eyaleti mütecanis bir topluluktan oluşurken Türk nüfusu kadar Rum nüfusunun Türk eyaletine (Kuzey Kıbrıs'a) yerleşmesi öngörülüyordu. Yani iki kesimlilik de ortadan kaldırılıyordu.

Bir başka önemli husus 1959-60 Antlaşmalarında anayasada yer almış olan Kıbrıs Türk halkı, Kıbrıs Rum halkı veya o günkü ifadeleriyle Kıbrıs Türk toplumu, Kıbrıs Rum toplumu kavramları ortadan kaldırılıyor; yerine "Kıbrıslı Türk", "Kıbrıslı Rum" kavramları getiriliyordu. Bunlar tesadüfen düzenlenmiş, getirilmiş kavramlar değildi. Çünkü eğer bir halka, halk olma niteliği kaybettirilirse bireysel düzeye düşürülürse hakları da elinden alınmış olur. Halkın olmadığı yerde self-determinasyon hakkı gibi haklar da olmaz. Kıbrıs Türk halkı için en büyük hak, halk olmanın getirdiği "Self-determinasyon" hakkıdır yani kendi geleceğini tayin etme hakkıdır. İşte bu iki halkı ortadan kaldıran ve sözde bir Kıbrıs milleti yaratmayı öngören anlayış temelindeki Annan Planı Türk halkına dayatılmıştır. Diğer unsurların tümünü burada anlatmak zaman alacağı için o değerlendirmelere girmeyeceğim.

Türk tarafı için temel belirleyici olan ve ana politikalarımızı tamamen ortadan kaldıran bu niteliklerinden dolayı Cumhurbaşkanı Denktaş ve KKTC Hükümeti, Annan Planı'na karşı çıktılar ve bunun mücadelesini verdiler. Halen aynı ilkelere dayalı "çözüm" önerilerine ve Annan Planı ruhuna dayalı yaklaşımlara karşı mücadele edilmektedir. Ama Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, Avrupa Birliği sürecinde izlediği politikalara uygun olarak hem Annan Planı'nı kabul etti hem de Kıbrıs Türk halkının referandumda "evet" demesi için etkin girişimler yaptı. Buna rağmen Rum tarafı referandumda Annan Planı'na "hayır" dedi.

KIBRIS UYUŞMAZLIĞI VE AB POLİTİKALARININ YANSIMASI

Bu hususları da belirttikten sonra bazı gelişmelere daha yakından bakacak olursak şunları söylememiz mümkündür: Öncelikle 1999 Helsinki Zirvesi ile birlikte Avrupa Birliği'nin Kıbrıs'a yönelik olarak yeni bir politika izlediğini görüyoruz. Bu yeni politikanın bir ayağı Kıbrıs'tır, bir ayağı da Türkiye'dir. Çünkü, 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye'yi aday ülke olarak kabul etmeyen Avrupa Birliği, Rum yönetimi ile "Kıbrıs" olarak tam üyelik müzakerelerini başlatma kararı verince, genişleme sürecinde ilk dalgada Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıs olarak Avrupa Birliği üyesi olması öngörüsü karşısında o dönemin Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Avrupa ile olan bütün ilişkilerini kesmişti. Avrupa Birliği Lüksemburg Zirve kararıyla başlayan süreçte, ilişkilerini kesmiş olan bir Türkiye'nin yönlendirilmesinin, iş birliğinin geliştirilmesinin ve Türkiye'nin iç ve dış politikasına etki edilmesinin tamamen ortadan kalktığını gördü. Dolayısıyla 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'ye aday adaylığı, 2004'te üyelik müzakereleriyle ilgili gelişmeler ile ilgili kararların verilmesi öngörülürken; kamuoyunun gözünden o zaman kaçan veya kaçırılan çok önemli bir karar alınmıştır. Kıbrıs'ta bir çözüm olsa da olmasa da Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne üye olması kabul edilmiştir. AB'nin bu Zirve kararıyla 2004 yılında Avrupa Birliği'ne "Kıbrıs Cumhuriyeti" tam üye olacaktı. Peki 2004 yılında Türkiye ne olacaktı? Adaylığı onaylanacaktı, ondan sonra müzakere tarihi belirlenecekti. Bu ne demekti? Garanti Antlaşması'na rağmen, Türkiye üye olmadan Kıbrıs Rum tarafının "Kıbrıs Cumhuriyeti" olarak Yunanistan'ın üye olduğu bir Birliğe üye olması demekti. Helsinki ile birlikte Avrupa Birliği'nin bu

politikası gündeme gelmiştir. 2002 yılında Kopenhag Zirvesi oluşurken Avrupa Birliği bu politikasının devamı olarak Rum tarafının tam üyeliğini onaylamış, Türkiye'nin de ne zaman tam üye olacağı belli olmayan ve ucu açık 2004 perspektifini yeniden teyit etmiştir.

Bundan sonraki önemli gelişme AB'nin 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi kararıdır. Avrupa Birliği 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığını onaylarken Türkiye'ye "Ek Protokol"ü kabul ettirmiştir. Ek Protokol kamuoyunda çok tartışılmıştır; Hükümet imzalamıştır ama TBMM'den henüz onaylanmadığı için yürürlüğe girememiş olan son derece önemli bir belgedir. Çünkü Ek Protokol, gerçekte Gümrük Birliği ile ilişkili bir teknik uygulama değildir. Ek Protokol "1963 Türkiye ile AET Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma"nın ekidir. Yani yeni AB üyelerinin ortak olarak Türkiye tarafından kabul edilmesini sağlayacak bir belgedir, Ankara Anlaşması'nın yeni üyelere genişletilmesidir. İşte AB'nin bu yeni üyeleri içinde en kritik sorunlu üye Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'dir. Türkiye, Kıbrıs Rum Yönetimi'ni "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin meşru hükümeti olarak kabul etmiyor, tanımıyor. Dolayısıyla Ek Protokol yoluyla GKRY'ni Türkiye'ye tanıtip Kıbrıs'ta yeni bir statünün kurulması planlanmıştır. Eğer Türkiye Ek Protokolü onaylayıp yürürlüğe koymuş olsaydı, Rum yönetimini, "Kıbrıs Cumhuriyeti" olarak 1964'te değiştirilen anayasal rejimiyle tanımış olacaktı. Dolayısıyla bu gelişme, Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinde ve üyelik sürecinde son derece önemli bir kilometre taşı olarak karşımıza çıkmıştır ve bugün halen bu kritik sorun devam etmektedir.

Daha da önemli bir gelişme 3 Ekim 2005 Müzakere Çerçeve Belgesi'nin kabul edilmiş olmasıdır. Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinde, müzakere sürecindeki etkisi ve Kıbrıs uyuşmazlığının Türkiye Avrupa Birliği üyelik ilişkilerine yansımaları, çok somut ve net bir şekilde 3 Ekim 2005 Müzakere Çerçeve Belgesi (MÇB) ile ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği, 17 Aralık 2004 Brüksel Zirve kararı ve Ek Protokolü Türkiye'ye kabul ettirmek suretiyle Kıbrıs'ın geleceğinin belirlenmesinde inisiyatif sahibi olduğunu ortaya koymuştur, bir başka ifadeyle Kıbrıs'ın geleceğinin belirlenmesinde inisiyatif sahibi benim demiştir. AB, 3 Ekim 2005 Müzakere Çerçeve Belgesi ile de hem bu iradenin teyidini yapmış, hem de Kıbrıs uyuşmazlığının çözümünü şart olmanın da ötesinde Avrupa Birliği müktesebatının bir parçası ve kriteri haline getirmiştir. Bu hususu Müzakere Çerçeve Belgesi'nin 6. paragrafındaki düzenlemelerle çok net bir şekilde ortaya koymuştur. MÇB'nin 6. paragrafındaki düzenlemeler, özellikle 2006 yılında sekiz müzakere başlığının askıya alınması, müzakerelere açılan ve açılacak başlıkların (fasılların) kapatılmaması kararının zeminini oluşturmuştur.

İzninizle çok önemli olduğu için, yanlış anlamalara, eksik yorumlara, hatalı yorumlara neden olmamak amacıyla 6. Paragrafın Kıbrıs konusuyla ilgili bölümlerini, altını çizdiğim belirli fıkralarını aynen okuyarak değerlendirmelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu, bizim açımızdan Avrupa Birliği müzakere sürecindeki yansımaların en temel unsurlarını ve işaretlerini yansıtan bir düzenlemedir. Avrupa Birliği Konseyi'nin 3 Ekim 2005 tarihinde 12823/05 ELARG 64 ile kabul ettiği Müzakere Çerçeve Belgesi'nin "Müzakerelerin Yürütülmesindeki İlkeler" başlığı altındaki 6'ncı paragrafında aynen şu ifade edilmektedir: "Müzakerelerin ilerleyişini, ekonomik ve soysal uyum ile 2. paragrafta atıfta bulunulan Komisyon raporları çerçevesinde Türkiye'nin katılım hazırlıklarında kaydettiği ilerleme yönlendirecektir." Bilindiği gibi AB her yıl İlerleme Raporları yayınlanmaktadır ve bu İlerleme Raporları ile Türkiye'nin ne ölçüde o raporlarda öngörülenleri yerine getirdiği tespit edilerek karar verilmektedir. Burada özenle dikkate alınması gereken nokta, müzakerenin ilerleyişini yönlendirecek olanın bu hususlar olduğudur; bunun altı çiziliyor. Ne ölçüde ilerlendiğinin tespit edilebilmesi açısından da şöyle bir düzenleme getirilmiştir: "Bu ilerleme, özellikle aşağıdaki koşulların ne kadar yerine getirildiği ile ölçülecektir" ifadesiyle de Türkiye'nin mutlaka yerine getirmesi istenen koşullar sıralanmaktadır. Paragrafın devamında dikkate alınacak koşullar ayrı fıkralar (maddeler) halinde belirtilmekte ve ilerlemenin ne ölçüde geliştiğinin bu koşulların yerine getirilmesiyle ölçülebileceği yönünde ölçütler de belirlenmektedir. Yani müzakerelerde ilerleme, özellikle belirlenen koşulların ne kadar yerine getirildiği ile ölçülecektir. İlerlemenin nereye bağlı olduğunun öngörülmesi yanında, bunun ne ile ölçülebileceğinin de kriterleri ortaya koyulmuştur. Bu ölçütler bakımdan 6. paragraftaki diğer önemli bir düzenleme ise, "Türkiye'nin Kıbrıs sorununun Birleşmiş Milletler çerçevesinde ve Birliğin kurucu ilkelerine uygun olarak kapsamlı çözümünün sağlanmasına yönelik sürekli desteğinin, kapsamlı bir çözüm için uygun ortamın yaratılmasına katkıda bulunacak adımların atılması da dâhil olmak üzere, devam etmesi ve Kıbrıs Cumhuriyeti de dâhil olmak üzere Türkiye ile AB üyesi devletler arasında ikili ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde ilerleme kaydedilmesi."

Bu son derece önemli bir düzenlemedir. Çünkü ek olarak öncelikle çok önemli iki yeni unsur getirilmiştir: Geçmişte ifade edilen BM Genel Sekreteri'nin "iyi niyet misyonu" veya "BM gözetimi" ifadeleri yerine "Birleşmiş Milletler çerçevesi" ifadesi kullanılmaktadır. Bu iki ifade arasında çok ciddi bir fark vardır. Çünkü Birleşmiş Milletlerin Güvenlik Konseyi tarafından Genel Sekretere verilen "iyi niyet görevi" (good offices mission), tarafları bir araya getirecek ve görüşmeler yoluyla uzlaş

sağlayacak zemini yaratma görevidir. “Birleşmiş Milletler çerçevesi” ifadesi ile ilk nazarda sanki geçmişteki Birleşmiş Milletler süreçlerine atıf yapılıyor veyahut başka bir ifadeyle Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin “iyi niyet misyonu” çerçevesinde yürüttüğü müzakereler sürecine çağrışım yaptırılmıyormuş gibi algılanmaktadır. Oysa ilk kez kullanılan bu ifade, yani “Birleşmiş Milletler çerçevesi” ifadesi, büyük ölçüde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde Kıbrıs ile ilgili olarak alınmış olan ve hemen hemen tamamı Türkiye ve KKTC aleyhine olan kararlara atıf niteliği taşımaktadır. Daha açık ifadesiyle “Birleşmiş Milletler çerçevesi” kavramı ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde alınmış olan kararlar temelinde bir “çözüm” kastedilmektedir ki, Türkiye bu kararların hemen hemen tamamını reddetmiştir, kabul etmemiştir. Çünkü bu kararların hepsi de Rum yanlısı, “Kıbrıs Cumhuriyeti”ni kabul eden, Türkiye’yi orada yabancı asker bulundurmakla suçlayan, satır aralarında işgalci konumunda kabul eden, Türk’lerin orda bir halk değil azınlık statüsünde olduğunu ima eden veya belirten kararlardır. İnce bir diplomasiyle bu unsur getirilmiştir, öngörülen budur. Ben böyle yorumluyorum, böyle değerlendiriyorum. Çünkü o kararların çok büyük bir kısmı, bizim lehimize olan kararlar değil.

Bu düzenlemede önemli olan ikinci unsur, “Avrupa Birliği’nin kuruluş ilkelerine uygun olarak kapsamlı çözümün sağlanması” ifadesidir. Burada bir bakıma Türkiye açıkça temel tezlerinden vazgeçme yükümlülüğü altına girmiş olmaktadır. Birliğin “Kuruluş İlkeleri”ne uygun “çözüm” demek Türk tarafının bütün tezlerinin ortadan kalktığı bir “çözüm” demektir. Neden? Çünkü Avrupa Birliği’nin kuruluş ilkeleri diye baktığımız unsurların başında, serbest dolaşım, serbest yerleşim, serbest mülk edinme ilkeleri yer almaktadır. Peki, Türk tarafının “iki kesimlilik”, temel tezi burada nereye gitmektedir? Buradaki esas amaç, Avrupa Birliği bünyesinde çözümü savunan Rum Tarafının, “Avrupa Birliği Çözümü” olarak adlandırdığı çözüm şekliyle bütün göçmenlerin koşulsuz bir şekilde KKTC’ndeki eski yerlerine yeniden dönmeleri ve güneyden kuzeye, kuzeyden güneye yerleşimlerin sınırsız bir şekilde olmasıdır ki, bu iki kesimlilik tezimizi tamamen ortadan kaldıracak, üniter yapıya zemin yaratacak hayati bir unsur niteliğindedir. Oysa BM Genel Sekreteri’nin “Gali Fikirler Dizisi”ne göre Rum’ların Türk bölgesinde serbestçe yerleşmesi, dolaşması ve mülk edinmesi söz konusu değildir. Gali fikirler demetinde bu üç özgürlüğün kısıtlanması söz konusudur. Bu aynı zamanda BM Genel Sekreteri gözetiminde yapılan 1977 Denктаş-Makarios ve 1979 Denктаş-Kibrianu Doruk Anlaşmaları’na da aykırı ve kazanılmış hakların kaybedilmesi demektir. Bu bakımdan da son derece önemlidir. AB bu gerçekleri göz ardı ederek Rum tarafının tezleri doğrultusunda ben kuruluş ilkelerime göre çözüm istiyorum diyor. Yani, 1974 öncesi koşullarını yaratacak bir çözümü öngörüyor: Türk halkının güvenlik ortamından yoksun olacağı bir karma yaşantıyı, mülk edinmeyi, serbestçe dolaşım ve yerleşimi öngören bir yapı getirilmek isteniyor.

AB’nin diğer kuruluş ilkeleri açısından da konu önemlidir. Örneğin Avrupa Birliği’ne üye olmayan bir ülke, acaba Avrupa Birliği üyesi olan ve Ada’nın tamamını temsil ettiği söylenen bir devletin toprağında askerini nasıl bulunduracaktır? Avrupa Birliği, üyesi olmayan bir devletin, kendine üye olan bir devletin toprağında askeri güç bulundurmasını ilkeleri açısından kabul edebilir mi? Kuşkusuz bunu kabul etmeyecektir. Bu durumda Türkiye açısından İttifak Antlaşması’nın geçerliliği ne olabilir? Bu çok ciddi bir durumdur. Peki, AB, üyesi olmayan bir devletin üyesi olan bir devlete garantör olmasını, garantörlük hakkını yükümlenmesini ilkeleri açısından kabul edebilir mi? Tabiidir ki bunu da kabul edemez. Dolayısıyla bu düzenlemeyle Avrupa Birliği diyor ki: Türkiye, sen kendi tezlerinden vazgeçeceksin benim istediğim tezlere göre “kapsamlı bir çözüm için uygun ortamın yaratılmasına yönelik sürekli desteğini” vereceksin, “Kıbrıs Cumhuriyeti de dâhil olmak üzere Türkiye ile Avrupa Birliği üyesi devletler arasındaki ikili ilişkileri normalleştireceksin, bu yönde ilerleme kaydedeceksin.” Uluslararası ilişkilerde veya hukukta ilişkilerin normalleşmesi demek, en hafif deyim ile diplomatik ilişki kurmak demektir, tanımak demektir. Türkiye’nin, “Kıbrıs Cumhuriyeti” diye adlandırılan ve hukuka aykırı, uluslararası hukuk çiğnenerek “Kıbrıs Cumhuriyeti” dışında, tırnak işareti içinde söylüyorum, ilişkilerinin normal olmadığı bir Avrupa Birliği ülkesi var mı? Türkiye’nin Yunanistan dâhil bütün AB ülkeleri ile ilişkileri normaldir. Burada AB diyor ki “Sen Kıbrıs Cumhuriyeti’ni devlet olarak tanıyacaksın, GKRY’ni Kıbrıs’ın meşru hükümeti olarak tanıyacaksın.”

Sözü edilen 6. paragrafın diğer bir düzenlemesi (fıkrası) ise “Düzenli olarak gözden geçirilen Katılım Ortaklığı belgesinin uygulanması ve özellikle Avrupa Birliği-Türkiye arasındaki gümrük birliği ile ilgili olanlar olmak üzere, Türkiye’nin Ortaklık Anlaşması ve Ortaklık Anlaşması’nı tüm yeni AB üyesi devletlere genişleten Ek Protokol’den doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi” hükmüdür. Bu öngörülmüştür. Dolayısıyla açıkça Türkiye’nin, Avrupa Birliği bünyesinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ilişkilerini de iyileştirmesi, AB’nin kabul ettiği “Kıbrıs Cumhuriyeti” tanımıyla tanımasını öngören bir düzenleme vardır. Bu düzenleme ile AB, Türkiye’nin Ek Protokolü uygulamaya koymasını, diğer üye ülkeler gibi Güney Kıbrıs Rum yönetimini de ortak olarak kabul etmesini, Ek Protokol’den doğan yükümlülüklerini yerine getirmesini istemektedir. Bunun anlamı nedir? Bunun anlamı, ortak olan bir

devletle, diplomatik ilişkileri kurmak demektir. İşte bu düzenlemeleri yapmak suretiyle Avrupa Birliği, Türkiye'nin Avrupa Birliği, müzakere sürecinin teknik olarak yürütülmesi gereken bir ilişki sürecini siyasal bir ilişki sürecine dönüştürerek, Türkiye'ye siyasi ve hukuki sonuçlar yaratacak birtakım koşullar öngörmüştür. Türkiye bu koşulları yerine getirmediği müzakerelerde gelişme olmayacağı, müzakere sürecinin sağlıklı ve istikrarlı ilerlemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Nitekim AB 2005 yılında yayınladığı deklarasyonda, Türkiye'nin ayırım gözetmeksizin Ek Protokolü bütün AB üyelerine uygulaması gerektiği, Ek Protokol'ün uygulanıp uygulanmadığının Avrupa Birliği'nce izleneceği, Türkiye'nin ayırım gözetici uygulamalara müzakereler sürecinde de devam etmesi halinde ilgili bölümlerin müzakereye açılmayacağı belirtilmiştir. İşte AB Aralık 2006 Brüksel Zirvesi'nde, Türkiye'nin en azından Ek Protokolü yürürlüğe koymadığından dolayı, yani onların ifadeleri ile "Avrupa Birliği'ne karşı yükümlülüklerini yerine getirmediği için" sekiz başlığın (fasılın), görüşmeye açılmaması, görüşmeye açılmış olan ve açılacak başlıkların ise kapatılmaması kararını almıştır. Bu son derece önemlidir. Müzakereye açılan fasılların kapatılmaması ne demektir? Avrupa Birliği ile sürdürülen müzakerelerde teknik olarak bir başlık görüşülüp mutabakat sağlandıktan sonra, o başlık kapatılır ve bir daha ileride gelişebilecek herhangi bir durum olursa, yeni gelişmeler meydana gelirse o başlık yeniden görüşmeye açılmaz, o başlığın müzakeresi tamamlanmıştır, bitmiştir. Ancak başlığı kapatmadıkları zaman anlaştığınız konular da dâhil olmak üzere, ileride sizin önünüze her zaman yeni bir unsur olarak çıkarılabilir. İşte ucu açık görüşme süreci denen sürecin bir başka göstergesi de budur. Kıbrıs uyuşmazlığının Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilişkilerine yansıyan en önemli unsurlardan bir tanesi de budur. Dolayısıyla Avrupa Birliği sürecinde Kıbrıs uyuşmazlığı veya onların ifadesi ile "Kıbrıs Sorunu", Türkiye'nin yerine getirmesi gereken bir kriter haline ve AB meselesine dönüştürülmüştür. Bu durum, yaşadığımız koşulları dikkate aldığımızda Avrupa Birliği ile Türkiye üyelik müzakereleri sürecini sürekli tıkamakta, sürekli sabit bir nokta varmış gibi tutmakta ve bitemeyecek bir noktaya gelmektedir. Dolayısıyla bu yönden de önemli etkileri vardır.

Türkiye'nin AB ile müzakere sürecindeki gelişmeleri dikkate aldığımızda 2006 yılına gelinceye kadar, AB'de şöyle bir düşünce hâkimdi: Biz, gerek 17 Aralık 2004 Brüksel Zirve kararı, gerekse 3 Ekim 2005 Müzakere Çerçeve Belgesi'ndeki düzenlemeler ve yükümlülüklerle sonuçta Kıbrıs meselesini bir Avrupa Birliği meselesi haline getirdik; bu çerçevede Kıbrıs sorununu artık çözebiliriz. Çünkü Türk Hükümeti ya bunları yerine getirecek ya da üyelikten vazgeçecek. İşte AB bu anlayıştaydı. Yani dıştan Türkiye Cumhuriyeti hükümetine, devletine, Türk ulusuna baskılarla isteklerini ve belirledikleri "çözümü" dayatabileceği yargısı vardı. Fakat Aralık 2006 yılına gelindiğinde görüldü ki bu yargı geçerli bir yargı değil. Türkiye, evet, Avrupa Birliği üyelik müzakerelerini yürütmektedir. Evet, Türkiye için Avrupa Birliği bir çağdaşlaşma projesidir, evet Avrupa Birliği modernleşme hedefiyle bağlantılı bir projedir ama her şeye rağmen Kıbrıs milli bir davadır ve bunun için Kıbrıs'tan vazgeçilemez. Bunu çeşitli düzeylerde devlet, hükümet yetkilileri sürekli açıklamışlardır. İşte bu noktadan sonra Kıbrıs'ta yeni bir sürecin başlatıldığını görüyoruz. Avrupa Birliği strateji değiştirdi ve yeni bir stratejiyi uygulamaya koydu. Bu yeni stratejinin özü "iç dinamiklere dayalı" ve "Kıbrıslıca çözüm" yaklaşımıdır. Bu iki kavram çok önemlidir. İç dinamiklere dayalı çözüm dediğinde, dışarıdan kimse karışmasın, "Kıbrıslı Türkler" ile "Kıbrıslı Rumlar" kendi iç dinamikleriyle bunu çözecekler. Nasıl çözecekler? Mehmet Ali Talat Cumhurbaşkanıdır. Onlara göre Talat zaten Annan Planı'nı ve barışı destekleyen bir yapıdadır. Hükümet de aynı durumdadır. Türkiye'deki hükümet de barışı bir an önce istemektedir. Dolayısıyla Türk tarafı için iç dinamikler hazırdır, Türk tarafı barışa hazırdır. Rum tarafında iç dinamikler hazır değildi. Papadopoulos iktidardaydı ve her şeye "hayır" diyordu. O zaman Papadopoulos'un değiştirilmesi mekanizması devreye sokuldu ve nitekim hiç beklenmedik bir şekilde Şubat 2008'de Güney Kıbrıs Rum yönetimi başkanlık seçimlerinde Papadopoulos daha ilk turda elendi; sözde barış yanlısı, "Türklerin eşitliğini" ve "haklarını" savunan Hristofyas GKRY başkanı seçildi. Dolayısıyla iki tarafta da artık barışı isteyen siyasi irade oluşmuştu. Barışı isteyen tarafların liderlerinin olduğu yerde, bu iç dinamiklerle çözüm sağlanabilecekti. "Kıbrıslıca çözüm" neydi? "Kıbrıslıca çözüm" de; garantör devletlerin, bölge devletlerinin, Avrupa Birliği'nin vesairesinin çıkarları bir kenara bırakmalı, sadece Kıbrıslıların menfaatleri esas alınarak bir çözümün sağlanması gerekir. Yani, Garanti Antlaşması'ndan, İttifak Antlaşması'ndan Kıbrıslı Türkler vazgeçmeli, Türkiye de bu hususları dikkate alan bir anlaşma yapmalı. Türkiye konuya kendi çıkarları açısından karışmasın. Türkiye karışmayacak, karışamayacak. Ancak "Kıbrıs Cumhuriyeti" AB üyesi olduğu için dolaylı da olsa AB taraf olacaktır. Türkiye AB üyesi olmadığı için zaten karışamayacak ama Avrupa Birliği, Yunanistan da dâhil bütün unsurları ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin üye olması nedeni ile devrede olacaktır. Dolayısıyla Türkiye'nin dışlanacağı mekanizma ile "çözüm" bulunabilecektir.

HRİSTOFAS DÖNEMİ: ESKİNİN DEVAMI

GKRY ve Hristofyas seçime giderken özellikle Kosova'nın bağımsızlığı Rum tarafında çok ciddi bir şok etkisi yaratacak şekilde kullanıldı. Eski Almanya Başbakanı İstanbul üzerinden bir özel uçakla sanki Almanya'dan doğrudan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ercan havaalanına direkt uçuş yapmış görüntüsü yansıtıldı. KKTC'nin varlığını Almanya da destekliyor, Rusya da destekliyor zorlama yorumları yapıldı. Hatırlanacağı üzere bazı AB ülkelerinin ve AB'nin Kosova'yı tanıması üzerine Rusya o günlerde, siz bu kadar zamandır Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanıyorsunuz, gayrimeşru ilan ediyorsunuz ama sonra Kosova'yı hemen tanıdınız; bu ne biçim ikiyüzlülüktür şeklinde AB'ni suçlayıcı bir demeç vermişti. Bu ve benzeri gelişmeler GKRY'nin seçim sürecinde Rumları gerçekten tedirgin etmişti. Hristofyas böyle bir atmosfer içinde seçilmiştir. Hristofyas seçilirken barışı getirecek, "fırsatlar penceresi" açacak bir ortam hazırlayacak, Türklerin "dostu" görüşleri ileri sürülerek savunulmuştu. Ancak Hristofyas daha göreve başlarken yemin töreni sonunda yaptığı ilk resmi konuşmada gerçek yüzünü gösterdi. Hristofyas yaptığı bu ilk konuşmada Papadopoulos'tan hiçbir farkı olmadığını ve "Kıbrıs sorununun bir işgal sorunu" olduğunu ve "çözümün" ancak Türkiye'nin Ada'dan askerlerini çekerek işgale son vermesiyle sağlanabileceğini ileri sürmüştür. Hristofyas yemin töreni konuşmasında "Hedefim, işgale ve kolonizasyona son vermektir... Egemenliği, bağımsızlığı, toprak bütünlüğünü ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin birliğini yeniden tesis edecek, yabancı güçlerin iç meselelerimize askeri müdahale hakkını dışlayacak, toprağı, halkı, ülkemizin kurumlarını ve ekonomisini iki bölge-i-iki toplumlu federasyon çerçevesinde birleştirecek bir çözümdür... Bu federasyonun TEK BİR EGEMENLİĞİ, tek bir uluslararası temsiliyeti ve vatandaşlığı olmalıdır... Çözüm BM'nin Kıbrıs'la ilgili kararlarına dayanmalı, uluslararası hukuka ve Avrupa hukukuna ve insan haklarıyla ilgili uluslararası sözleşmelere uygun olmalıdır... Göçmenlerin mülklerine geri dönme hakları da dâhil HALKIN tamamının, Kıbrıslı Türklerin, Rumların, Maronitlerin, Ermenilerin, Latinlerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tesis edecek bir çözüm istiyoruz... Türk işgal ordularının çekilmesini ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin askersizleştirilmesini öngören bir çözüm istiyoruz... Kıbrıslı Türklerin Birleşik Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin EŞİT VATANDAŞLARI olarak bütün haklardan yararlanmaları yönünde çalışacağım... Açıklıkla yinelemek isterim ki KIBRISLI TÜRKLERİN HAKLARININ, KIBRISLI RUM, MARONİT, ERMENİ VE LATİN VATANDAŞLARIMIZIN HAKLARI ALEYHİNE OLACAK ŞEKİLDE YENİDEN TESİS EDİLMESİ MÜMKÜN DEĞİLDİR..." Hristofyas bu konuşmasında, görüleceği gibi, Kıbrıs Türk halkının azınlık statüsüne düşürülmeden bir uzlaşmayı kabul etmeyeceğini, 1959 Zürih ve Londra ve 1960 Antlaşmalarıyla kazandıkları hakların "yeni bir çözümde" yeniden tesisinin söz konusu olmayacağını; ekonomisi, toprağı, halkı birleştirilmiş fonksiyonel bir Kıbrıs Devletinin ancak bir çözüm olabileceğini net bir şekilde ileri sürmüştür, "barış ve çözümden" ne anladığını ortaya koymuştur. İşte böyle bir anlayış temelinde "yeni süreçle" birlikte "iç dinamiklerle" ve "Kıbrıslıca çözümü" sağlamak amacıyla 21 Mart 2008 tarihinde iki lider bir araya gelmiş ve ilk Talat-Hristofyas mutabakatı yapılmıştır. Bu mutabakatla Kıbrıs meselesinin özünü teşkil eden konuları görüşecek altı adet "iki toplumlu çalışma grup"u ve günlük yaşamda karşılaşılan sorunları görüşecek yedi tane "iki toplumlu teknik komite" kurularak Kıbrıs'ta kapsamlı bir müzakere süreciyle "çözüm" bulma süreci başlatılmıştır. Fakat bu süreçten sonra Rum tarafında Türklere "kurucu devlet" statüsü veriliyor şeklindeki kampanyalardan sonra Hristofyas yeni bir adım atmış ve bu mutabakatta kapalı geçilen noktalara açıklık getiren 1 Temmuz 2008 Talat-Hristofya ön anlaşmasının yapılmasını sağlamıştır. Maalesef Türk tarafı bu anlaşma ile çok ciddi tavizler vermiştir. 1 Temmuz 2008 ön anlaşmasında tek devlet, tek egemenlik, tek vatandaşlık, tek uluslararası kimlik ve tek halka dayalı fonksiyonel nitelikleri yükseltmiş iki toplumdan oluşan eyaletler sistemine dayalı, BM'de kabul edilmiş anlamıyla siyasi eşitliğe yani yasalar önünde vatandaş eşitliğine dayalı, iki halkın eşitliğini öngörmeyen bir Federal Kıbrıs Devleti kurulması kabul edilmiştir. Yıkılmış olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devamı olacak olan bu devlet, eyaletler sistemine dayalı bir federasyon ve üniter devlet olacaktır.

1 Temmuz 2008 tarihli anlaşma üzerine, günümüze kadar geçen süreçlerde çeşitli görüşmeler yapılmıştır, 67. görüşme dün (24 Şubat 2010) tamamlanmıştır. Fakat şu ana kadar gelinen noktada herhangi bir uzlaşmaya varılamamıştır. Sebep? Görünen odur ki Rumlar azınlık statüsünü tam ve kesin bir şekilde Kıbrıs Türk halkına kabul ettirmedikçe ve Ada üzerinde Türkiye'nin kazandığı hak ve statülerden Türkiye vazgeçmedikçe, Ada askersizleştirilmedikçe, Garanti ve İttifak Antlaşmaları ortadan kaldırılmadıkça, yani Türkiye'nin bütün bağları Kıbrıs ile kopartılmadıkça Kıbrıs'ta asla bir uzlaşmaya yanaşmayacaklardır. Bunun en son somut örneği 19 Şubat günü GKRY Temsilciler Meclisi'nde Garanti Antlaşması'nı kapsayacak hiçbir anlaşmayı kabul etmeyeceklerine dair oy birliği ile meclis kararı almışlardır. Bu, anlaşmak istemiyorum demektir. KKTC Cumhuriyet Meclisi de bu karar üzerine hemen toplandı ve Kıbrıs Türk halkının Garanti Antlaşması'nın olmayacağı hiçbir anlaşmayı kabul etmeyeceği kararını oy birliği ile aldı. Gelinek nokta, Rumların hedeflerinden vazgeçmeden,

ENOSİS'i veya tam olarak Kıbrıs devletine egemen olacak bir zemini hazırlamadan anlaşma yapmayacakları noktasıdır.

DOĞU AKDENİZ'DE DENİZ YETKİ ALANLARI SORUNU

Değerli Konuklar, Değerli Rektörüm, Değerli Başsavcım ve Değerli Hocalarım ve Sevgili Öğrenci kardeşlerim bu aşamada sizlere yansılarla birlikte yeni bir konuyu ve süreci anlatmak istiyorum. Çünkü 2003 yılından sonraki süreçte Kıbrıs Uyuşmazlığı yeni bir boyut kazanmıştır. Bu boyutu kazanırken de Avrupa Birliği üyesi olmuş bir devlet olarak Rum tarafı aldığı güç ve destekle Yunanistan ile birlikte Kıbrıs Uyuşmazlığını karadan denize ve havaya yaymıştır. Yani Rumlar şimdi egemenlik alanlarını deniz alanlarına ve hava alanlarına da yaymaya çalışmaktadırlar. Öyle bir şekilde yaymaya çalışmaktadırlar ki Türkiye'nin münhasır ekonomik bölge alanlarına tecavüz ederek. Şimdi Doğu Akdeniz'deki son gelişmelerle ilgili olarak sizlere bu durumu bazı yansılar ile açıklamak ve değerlendirmek istiyorum. Bu açıklama ve değerlendirmeler bize, milli davamız Kıbrıs'ı kaybedersek neler olacağını somut bir biçimde gösterecektir. İşte Doğu Akdeniz deniz yetki alanlarıyla ilgili son gelişmelere bu bağlamda bakmak istiyorum.

Bilindiği üzere Kıbrıs Adası son derece stratejik bir konuma ve öneme sahiptir. Kıbrıs'ın stratejik ve jeopolitik önemini ve değerini uluslararası, bölgesel, Türkiye ve Yunanistan bağlamında değerlendirmek mümkündür. Ben Kıbrıs Adası'nın stratejik önemi ile ilgili olarak sizlere çok fazla bir şey söylemek istemiyorum, çünkü bunlar zaten yaygın olarak bilenen hususlardır. Ayrıca zaman darlığımız vardır. Ama kuşbakışı birkaç konuya değinerek bir geçiş yapmak istiyorum. Bu aşamada bizim açımızdan acaba bunun önemi nedir? Bunun üzerinde durmak istiyorum. Değerli konuklarımız önce benim açımdan önemli olan bir hususu izninizle açıklamak istiyorum. Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları konusunda, Rum-Yunan ikilisinin yarattığı son gelişmelerle ilgili olarak sizlere sunacağım Doğu Akdeniz konusuyla ilgili yansıların mimari ve kaynağı Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi-Mülkiye, hocalarımızdan Prof. Dr. Sertaç Başeren'dir; onun çalışmalarından yararlanacağım. Bu konuda orijinal ve ilk çalışmalar olan bu yansılar, Sayın hocamızın izniyle sizlerle paylaşacağımı belirtmeyi bir borç biliyorum. Hocamıza bu kaynaklarını kullanmama izin verdiği için de huzurunuzda kendilerine teşekkür ediyorum. Bunu da özel olarak belirtmek istiyorum.

Kıbrıs Adası'nın stratejik ve jeopolitik önemi üzerinde çok fazla durmayacağım. Ancak bazı noktaları kısaca belirteceğim. Akdeniz'in önemi bilinmektedir. Akdeniz'in konumu, stratejik önemi, uluslararası deniz yolları açısından ve Doğu Akdeniz'in buradaki önemi ile ilgili bir değerlendirmeyi yaparken Akdeniz'i esas alan Yansı-1'deki haritayı kullanabiliriz. Yansı-1'de görüldüğü gibi Akdeniz, siyasi, coğrafi, stratejik çalışmalarda, Afrika kıtasının kuzey ucu ile Sicilya adası arasındaki dar bir alanla birbirine bağlanan Batı Akdeniz ve Doğu Akdeniz olarak iki deniz havzasına ayrılmaktadır. Bizim üzerinde yoğunlaşacağımız Doğu Akdeniz'in sınırları, İtalya'nın güneybatı sahilindeki Paci Burnu'ndan İtalya, Hırvatistan, Arnavutluk, Yunanistan, Türkiye, Suriye, Lübnan, İsrail, Mısır, Libya ve Tunus'un kuzeydoğu çıkışındaki Bon Burnu'nu birleştiren koyu çizgi ile belirlenmiş olan geniş deniz havzasıdır. Görüldüğü üzere Doğu Akdeniz, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarını birleştiren geniş ve çok önemli bir coğrafyayı kontrol etmektedir. Ancak Kıbrıs Adası da jeostratejik konumu dolayısıyla Doğu Akdeniz'i kontrol eden Batılıların deyimi ile "Batmayan bir uçak gemisi" konumundadır. İşte bu niteliği, Kıbrıs Adası'nın küresel ve Ortadoğu boyutlarında, Türkiye ve Yunanistan açısından stratejik önemini ve değerini artırmaktadır. Türkiye açısından Kıbrıs'ın kaybedilmesi halinde Türkiye'ye jeopolitik, stratejik, güvenlik açılarından son derece olumsuz etki yapacak ve Yunanistan lehine Lozan Dengesi'ni değiştirecektir. Esasen Yunanistan bunu sağlamaya çalışıyor.

Bu nedenle Doğu Akdeniz'de Kıbrıs Adası üzerinde fiili varlığı, hak ve statüsü bulunan bir Türkiye, bölge devleti olma niteliklerini ve etkinliğini daha da artıracak ve bölgede nüfuzu olan, bölge ile ilgili diğer devletlerle belirli güç paylaşımlarında bulunabilecek bir konumda olacaktır; bugünkü konumunu sürdürecektir. O bakımdan da Türkiye açısından Kıbrıs son derece önemlidir.

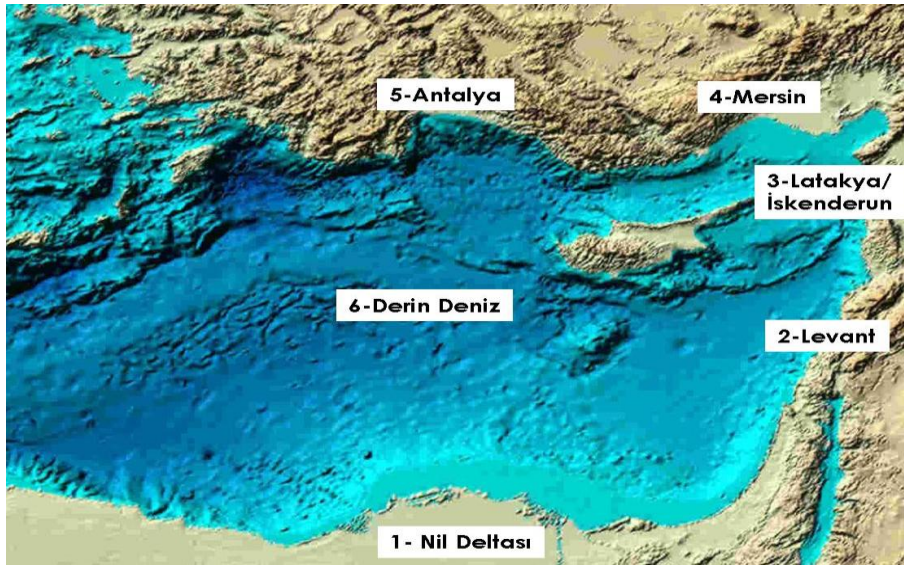
YANSI-1 DOĞU AKDENİZ

Kaynak: *Names and Limits of Oceans and Seas*, Special Publication No:23, fourth edition, Published by International Hydrographic Bureau Monaco, Monaco,2002, p.3-14; Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 14.

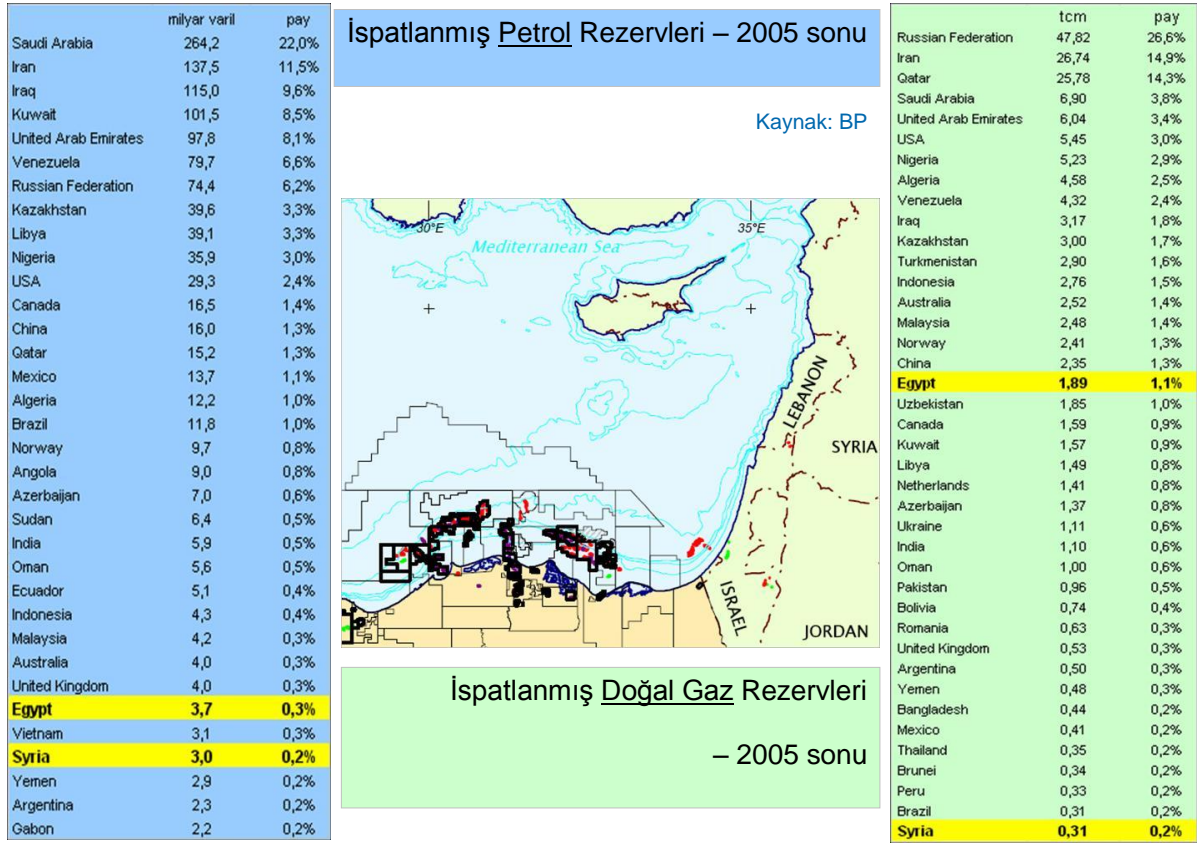
Doğu Akdeniz'in, Kıbrıs Adası'nı da kapsayan bölgesi hidrokarbon potansiyeli açısından da zengin bir bölgedir. Doğu Akdeniz'in hidrokarbon potansiyelini gösteren alanlar **Yansı 2**'de görülmektedir. Görüldüğü üzere bu bölgede altı alan vardır. Nil Deltası, Levant, Latakya-İskenderun Körfezi, Mersin, Antalya ve Derin Deniz denen Girit ile Kıbrıs arasındaki bölge ki bu bölgeyi az sora açıklayacağım gibi Yunanistan, Mısır ile paylaşmak girişimlerini sürdürmektedir. Esasen bu bölge, Yunanistan ve GKRY'nin Mısır ile birlikte yeni gelişmeler sağladıkları önemli bir alandır. Bu bölgede hidrokarbon potansiyeli olduğu tespitleri yapılmıştır. Bölgedeki çalışmalarla ve tespitlerle kesinleşmiş ve ihtimal olarak belirlenmiş olan veriler **Yansı-3**'te verilmiştir. Zamanın sınırlılığı nedeniyle bunlar üzerinde durmuyorum, sadece bir bilgi ve değerlendirmem için sunuyorum.

YANSI- 2 DOĞU AKDENİZ'İN HİDROKARBON POTANSİYELİ ALANLARI

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması.

YANSI-3 DOĞU AKDENİZ'DE İSPATLANMIŞ PETROL REZERLERİ- 2005

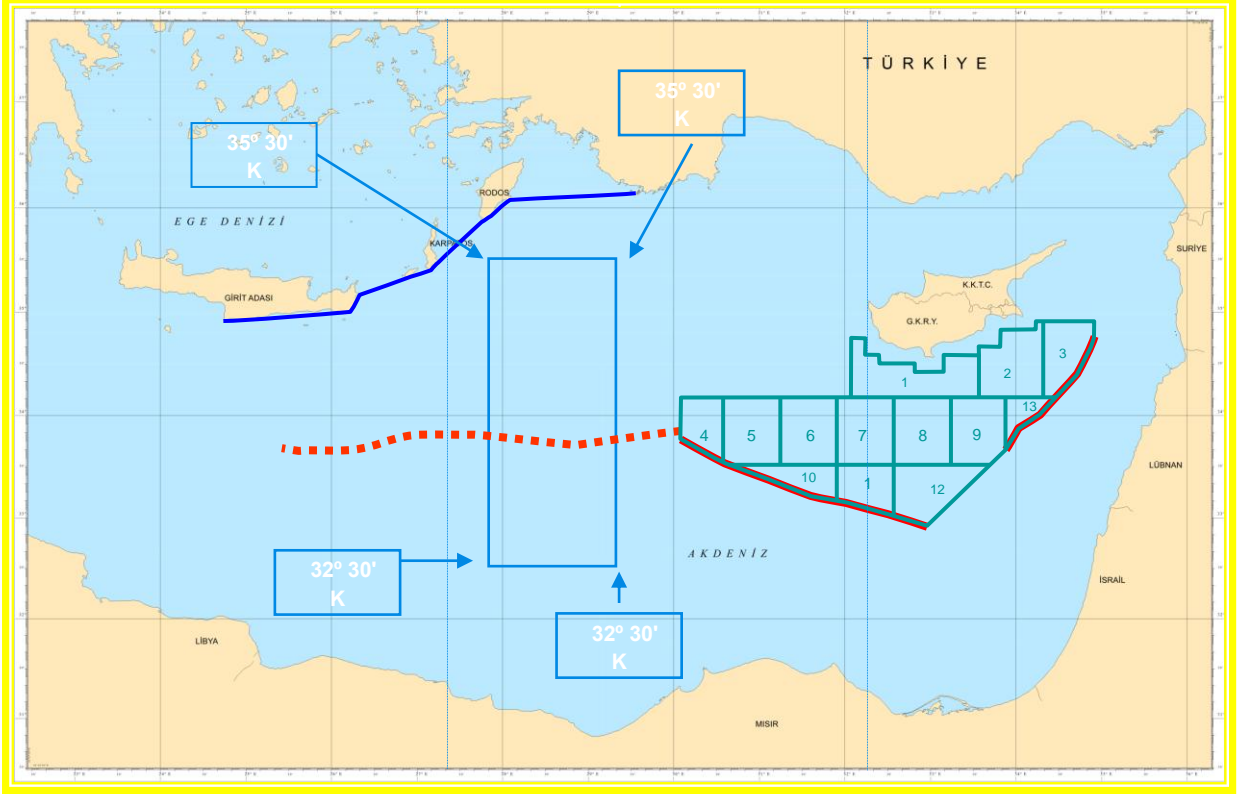
Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışmasından

Doğu Akdeniz'in üzerinde duracağımız ve değerlendirmelerimizi yapacağımız bizimle ilgili bölümünün bir haritası **Yansı 4**'de görülmektedir. Bu, Doğu Akdeniz'in Türkiye ve Yunanistan ilişkileri ve Kıbrıs Adası bağlamında önemli olan bir haritasıdır. Bu haritada Yunanistan tarafından, Girit, Kaşot, Büyükkerpe, Küçükkerpe, Rodos ve Meis adalarını birleştiren mavi çizgi ile gösterilen bir sınır çizilmiştir. Yunanistan, Doğu Akdeniz'in bu bölgesindeki deniz sınırını buradan itibaren başlatmak iddiasındadır. Yunanistan diyor ki bu adalar benim adalarımdır ve bu adaların kıyılarını belirleyen bu kıyı çizgisi benim kıyı şeridimi belirlemektedir. Bu şeridin güneyinde Türkiye'nin hiçbir hakkı yoktur. Çünkü kıyısı yoktur. Türkiye'nin kıyısı kuzeydedir. Yunanistan Ege konusundaki iddialarıyla, Türkiye'nin kuzeyde de kıyı bağlantılı haklarının ne kadar olduğunu ya da olması gerektiğini, karasularının 12 mil olması ve kıta sahanlığı iddialarıyla ortaya koymaktadır. Ege Denizi'ndeki sorunları sorarsanız ayrıca açarım. Şu anda konumuz itibariyle onu bırakıyorum. Yunanistan'ın başladığı nokta işte budur. Yunanistan diyor ki ben Doğu Akdeniz'de buradan itibaren hak sahibiyim. **Yansı 4**'de kırmızı noktalarla çizilmiş olan çizgi, sınır, Yunanistan ile Mısır arasındaki ortay hattı göstermektedir. Yunanistan bu hattı, Mısır ile arasındaki ortay hat olarak kabul etmektedir. Bu hat aynı zamanda Türkiye ile Mısır (Anadolu ile Afrika kıtası) arasındaki ortay hattıdır. Yunanistan bu ortay hattı esas alarak, tezlerini geliştirmeye çalışmaktadır. Şimdi bu ortay hattı bir süre için aklımızda tutarak geriye bakalım.

Yine **Yansı 4**'te, dört koordinat noktasının belirlediği dikdörtgen şeklinde bir alan görülmektedir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Mart 2002 yılında bu alanda Northern Access isimli bir Norveç gemisine petrol arama ruhsatı vermişti. Daha doğrusu sismik araştırmalar yapması için yetki vermişti. Niye vermişti? Bir ülke, bir yerde bir araştırma izni veriyorsa oranın kendine ait olduğunu ortaya koymaya çalışıyor demektir. Yani GKRY burası bana aittir demek istiyor ve bunu uluslararası hukuk açısından bir izdüşümü şeklinde, bir pozisyon durumu olarak ifade ediyor. İşte Northern Access gemisine bu ruhsat verildikten sonra orda gerekli sismik araştırmalara başlandığı zaman Türkiye, ilk devlet uygulamasını gerçekleştirmiş ve bu alanın kendi Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) alanı içinde olduğunu belirterek Northern Access gemisinin araştırma yapmadan bölgeden çıkmasını sağlamıştır. Akdeniz çok geniş bir alan olmadığı için burada Münhasır Ekonomik Bölge sınırı ile "Kıta Sahanlığı" sınırı örtüşmektedir.

Dolayısıyla Türkiye aynı zamanda kıta sahanlığını da belirlemiş olmaktadır. Türkiye bu devlet uygulamasıyla Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın o bölgeye gönderdiği gemilerle gerekli uyarıyı yapmış ve Northern Access gemisini oradan çıkartmıştır.

YANSI-4 DOĞU AKDENİZ'DE SON GELİŞMELER

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması.

Türkiye'nin bu devlet uygulamasına karşılık ne uluslararası alanda ne Norveç ne de diğer yetkililer, ilgililer, ne de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan herhangi bir tepki ortaya koymamıştır, koyamamıştır. Bu, Türkiye açısından son derece önemli, uluslararası hukuk açısından bir devlet uygulamasıdır. GKRY bu olaydan bir yıl sonra 17 Şubat 2003 tarihinde, **Yansı 4**'te kırmızı çizgi ile gösterilen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi-Mısır arasındaki ortay hattı esas alarak GKRY-Mısır Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması yaptı. Türkiye bu anlaşmayı protesto etmiştir ama buna rağmen Mısır bu anlaşmayı Parlamentosu'ndan geçirdi, meşruiyet kazandı ve yürürlüğe koydu.

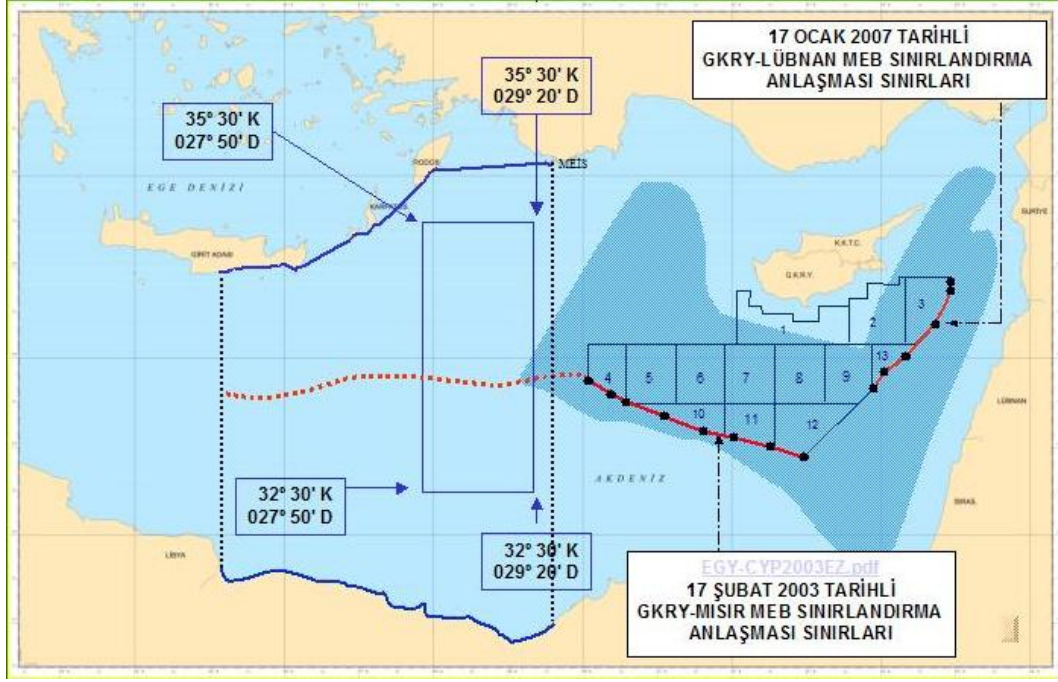
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bundan sonra ikinci bir adım daha atarak 17 Ocak 2007 tarihinde Lübnan ile de benzer bir MEB Sınırlandırma Anlaşması yapmıştır (**Yansı-4**). Türkiye bu anlaşmayı da protesto etmiştir. Bu nedenle bu anlaşma Lübnan Parlamentosu'ndan henüz geçirilmemiştir. Türkiye'nin yapılan MEB Anlaşmaları nedeniyle Mısır'ı ve Lübnan'ı protesto etmesi ve burada haklarının bulunduğunu belirtmesi, Türkiye'nin uluslararası hukuk açısından devlet pozisyonunu ortaya koyan önemli devlet uygulamalarıdır ve bu alandaki güçlü pozisyonlarımızdır.

Demek ki Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bu alanda iki önemli girişim yapmış. İki devletle iki anlaşma gerçekleştirmiştir. GKRY'nin üçüncü adımı, yapılan iki anlaşmayla belirlenmiş olan MEB sınır çizgilerinin (bölgenin) belirlediği alanda, Yansı 4'de kareler halinde gösterilen 13 tane hücreyi, bloklar halinde belirlemiş ve buralarda sismik araştırma ve petrol aramalarıyla ilgili ruhsatlar vereceğini ilan etmiştir. Daha sonra bunların ihalelerini de gerçekleştirmiştir. Onları biraz sonra açıklayacağım.

Şimdi geriye, Yansı 4'e dönelim ve az önce sizlere açıkladığım Yunanistan'ın başlangıç noktasını ve iddiasını hatırlayalım: Yunanistan'ın kendince belirlediği "Kıyı Sınırı"nın güneyinde Türkiye'nin hiçbir hakkının olmadığını ileri sürdüğünü belirtmişim. Yunanistan bir adım daha ileri hareket etmek suretiyle Yansı 5'te gösterilen Meis adası ile Girit adasından Mısır'ın kıyısına indirilen nokta nokta şeklindeki paralel çizgilerle bir alan belirlemiştir. Yunanistan bu iki çizgiyi belirleyerek Mısır ile arasındaki kırmızı

noktalı ortay hattı esas almaktadır. Yunanistan bu ortay hat ile Mısır'a ait olan bölgenin Mısır'ın Münhasır Ekonomik Bölgesi olduğunu; diğeri bölgenin de Yunanistan'ın Münhasır Ekonomik Bölgesi olduğunu iddia ederek Mısır ile belirtilen sınırlar içinde bir Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlandırma Anlaşması yapma girişimini sürdürmektedir. Yansıyan bilgilere göre de muhtemelen bunun pazarlığını ileri bir aşamaya getirmiştir. Türkiye de resmi düzeyde, bununla ilgili diplomatik girişimlerini sürdürmektedir.

YANSI-5 YUNANİSTAN'IN DOĞU AKDENİZ'DEKİ GİRİŞİMLERİ

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması. Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s.17.

Eğer Yunanistan başlattığı girişimi ileri sürdüğü tezlerine uygun şekilde başarıya ulaştırabilir ve Mısır ile böyle bir anlaşma yaparsa, Yansı 6'da Yunan bayrağı ile Mısır bayrağının gösterildiği alanı Mısır ile paylaşacak; Türk bayrağı ile gösterilen ve Türkiye'yi denizsiz bırakacak alan Türkiye'ye kalacaktır. Bu alan, yapılan değerlendirmelere göre 140 bin kilometre kare büyüklüğündedir. Eğer Türkiye Cumhuriyeti devleti söz konusu alandaki Münhasır Ekonomik Bölge (aynı zamanda kıta sahanlığı) haklarına sahip çıkmazsa, söz konusu alanın yaklaşık 75 bin km²'lik bölümü Yunanistan'a, 35 bin km²'lik bölümü GKRY'ne "hediye" edilecek ve Türkiye'ye sadece 30 bin km²'lik bir alan kalacaktır. Burada dikkatinizi çekmek istediğim nokta, böyle bir gelişme olması halinde, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, Mısır ile imzaladığı Münhasır Ekonomik Bölge anlaşmasının belirlediği sınır itibarıyla denizden yani MEB sınırı itibarıyla Yunanistan ile sınırdaş (komşu) olacağı hususudur. Eğer böyle bir gelişme olursa, tekrarlamak isterim, Türkiye'nin ortay hattı, Kıbrıs ile kendi arasında mavi çizgi ile gösterilen ortay hatta kadar Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Münhasır Ekonomik Bölge alanı olacak ve dikkat ederseniz Yansı 6'da Türk bayrağıyla gösterilen bölge de lütfedilip Türkiye'ye bırakılan Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge alanı olacaktır.

Yansı 6'da görülen durumu, şimdilik hafızamıza kaydedelim; çünkü bu duruma tekrar döneceğiz. Bu durum son derece önemlidir. Neden? Çünkü Türkiye eğer bu konuda kararlı siyasi tavrını ortaya koymazsa ve gerekli devlet uygulamalarını sürdürmezse, bunlara gereği halinde, geç kalmadan, zamanında yenilerini eklemeyeceksin kaybedecek, Yunanistan ve GKRY yönetimi kazanacaktır.

YANSI- 6 YUNANİSTAN'IN MISIR İLE MEB ANLAŞMASI GİRİŞİMİ

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması. Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 36.

Belki, anlattığım bu durumun ya da değerlendirmenin aşırı bir kuşkudan kaynaklandığı düşünülebilir ya da bir "komplo teorisi" olduğu iddia edilebilir. Acaba bu bizim endişemiz mi sorusu sorulabilir. Ancak öyle değil. Biraz sonra size göstereceğim yansılarla bunun bir endişe olmadığını, özellikle Avrupa Birliği'nin ortak deniz politikası çerçevesinde belirlediği Münhasır Ekonomik Bölge sınırlarıyla örtüşüğünü, meselenin bu boyutlara varıldığını göreceğiz.

Yansı 7'de görülen harita, Avrupa Birliği'nin ilgili birimlerince hazırlanmış bir haritadır. Bu haritada koyu mavi ile gösterilen kıyı çizgileri ve bölgeler, ilgili devletlere ait olan kıyılardaki kendilerinin ilan ettikleri ve geçerli olan karasularını ifade etmektedir. Fakat nokta nokta çizilmiş olan bütün alanlar ilgili devletler arasındaki Münhasır Ekonomik Bölge sınırlarını ve alanlarını belirlemektedir. Dikkat edilirse az önce Yunanistan'a ait açıklanan sınırlar ve alanlar, AB'nin bu haritasında aynen kırmızı sınır çizgisi olarak görülmektedir. Dikkatinizi çekmek istediğim nokta, Avrupa Birliği'nin çizdiği sınırlar, belirlediği yapı, gerek Kıbrıs açısından gerekse Yunanistan açısından aynen örtüşmektedir. Ve şu anda bunun uygulamaları da yapılmaktadır. Hatta Avrupa Birliği'nin, "Avrupa Deniz Emniyet Ajansı (EMSA)"nın haritaları, "Avrupa Seyir Uyarı Sistemi (NAVTEX)" alanlarını gösteren haritalar gibi, çeşitli dokümanlarına da bu sınırlar aynen girmiş durumdadır. Benzer durum, Yansı 8'de gösterilen, yine Avrupa Birliği'nin Bölgesel Danışma Konseyi'nin Sevilla Üniversitesi'ne hazırlattığı haritada da görülmektedir. Dikkat ederseniz mavi çizgiler, Yansı 7'de nokta nokta mavi çizgilerle belirlenmiş olan Doğu Akdeniz'deki Münhasır Ekonomik Bölgeleri de kapsayacak şekilde bütün Akdeniz ve Akdeniz'in dışındaki alanları da, İngiltere dâhil, kapsamaktadır. Burada da Yunanistan ve GKRY ile ilgili Münhasır Ekonomik Bölge sınırları ve alanları kırmızı çizgi ile gösterilmiştir.

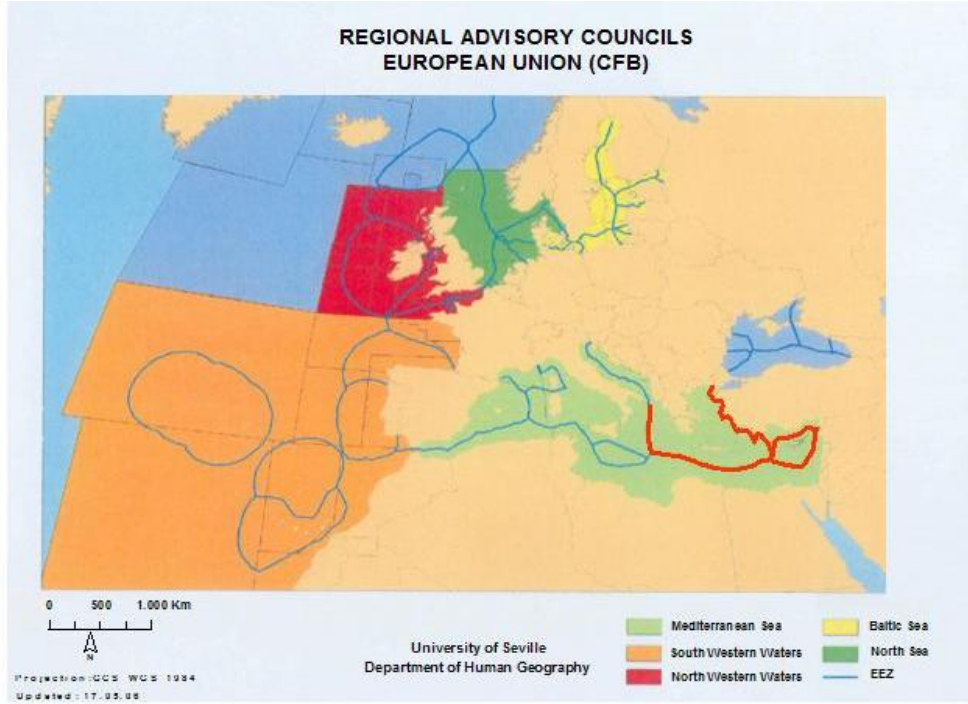
YANSI - 7 AB ORTAK DENİZ HARİTASI

Görüleceği gibi işin vahameti bu kadar büyüktür. Eğer Yunanistan düşündüğü yapıyı Türkiye'ye uygulatabilirse ki Avrupa Birliği bünyesi içinde Avrupa Birliği müktesebatına uyma yükümlülüklerini almış olan Türkiye'ye, belli bir aşamada ve uygun konjonktürde kabul ettirecek siyasi ve hukuki zeminleri yaratmaktadır. Bugünkü koşullar ve siyasi iktidarın oldukça "esnek" politikası devam ederse, Türkiye böyle bir zorunlulukla karşı karşıya kalabilecektir. Türkiye, böyle bir durumla yüz yüze gelirse, Sertaç Başeren hocanın ifade ettiği gibi, Türkiye "kıyası olan ama denizleri olmayan bir ülke" konumuna gelecektir. İşte, işin vahameti bu kadar ağırdır. Hele bir de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ortadan kaldırılarak, Türkiye'nin tam üye olmadığı AB'ne Kıbrıs'ın "Birleşik Kıbrıs" olarak bütünüyle bağlandığını düşünürsek, Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin karşılaşacağı facianın boyutunu değerlendirmek durumundayız ve bu açıdan KKTC'nin egemen siyasi eşit bir devlet varlığının devamının önemi değerlendirilmelidir.

Rum-Yunan ikilisinin çizdiği bu çerçeve uluslararası hukuk açısından kabul edilebilecek bir çerçeve midir? Ona bakalım. Uluslararası hukuk açısından böyle bir hakkı var mıdır? Genel ilkeler olarak vardır. Ancak açıkladığım hususların ortaya koyduğu tablo Devletler Hukuku'na aykırı bir durumdur. Çünkü özel denizlerde, özel konumlar söz konusudur. Ege ve Akdeniz özellikleri olan denizlerdir ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), özellikleri olan denizlerle ilgili düzenlemeler yapmıştır. Ayrıca Münhasır Ekonomik Bölgeler ile ilgili alanların belirlenmesi hem çeşitli yöntemlerle yapılmaktadır, hem de bu konuda uluslararası mahkemelerin aldıkları kararlar vardır. Bunlara uyulması lazımdır. Bu çerçevede uluslararası hukuk ve deniz hukuku açısından en önemli ilkelerden birisi "Hakkaniyet İlkesi"ne uygunluk meselesidir. Hakkaniyet ilkesine uymayan ortay hatlarla ilgili belirlenmiş olan sınırlar kabul edilebilir sınırlar (çerçeveler) değildir ve bu durum uluslararası mahkemelerde de karara bağlanmıştır; yargı kararlarıyla belirlenmiştir. Şimdi ne olması gerekir, ona bakalım.

YANSI-8 AB BÖLGESEL DANIŞMA KONSEYİ MEB SINIRLARI HARİTASI

Kaynak: Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s.19.

Yansı 9'da görülen Türkiye ile Kıbrıs Adası arasındaki mavi renkle gösterilen hat, Anadolu ile Kıbrıs Adası arasındaki ortay hattır. Dikkat edilirse bu hat aşağıya kadar, yani Yunanistan'ın Mısır ile yapmayı tasarladığı ve GKRY'nin Mısır ile imzaladığı anlaşmada belirlenen ortay hatta kadar uzanan bir hattır. Prof. Dr Sertaç Başeren'in, uluslararası belgeler ve bulgular ışığında yaptığı çalışmalara ve değerlendirmelere göre Türkiye ile Kıbrıs Adası arasındaki söz konusu ortay hat, hakkaniyet esaslarına uygun bir ortay hat değildir. Bu nedenle bu ortay hattın hakkaniyet esaslarına ve uluslararası mahkeme kararlarına göre yeniden düzenlenmesi ve doğuya (Kıbrıs Adası'nın batısına) doğru kaydırılması gereklidir. Türkiye ile Mısır arasında Yansı 9'da kırmızı çizgi ile gösterilen ikinci hat, Yunanistan'ın Mısır ile anlaşmayı tasarladığı, ancak Türkiye ile Mısır arasındaki ortay hattır. Türkiye'nin bu kırmızı çizgi ile gösterilen ortay hatta itirazı yoktur. Çünkü Türkiye ile Mısır arasındaki mesafeyi ve iki ülkenin büyüklüklerini, kıyı şeritlerinin uzunluklarını dikkate aldığımızda bu hat hakkaniyet esaslarına uygundur. Fakat Türkiye ile Kıbrıs Adası arasındaki ortay hat hakkaniyet esaslarına uygun bir hat değildir. Peki, bu halde ne yapılmalıdır? Bu hat hakkaniyet esaslarına göre nasıl olmalıdır?

Türkiye ile Kıbrıs arasındaki çizgi, Yansı 10'da gösterildiği şekilde doğuya, Kıbrıs Adası'na (Ada'nın batısına) doğru 32 16 18 meridyenine kadar çekilmeli; batıdan da Ege Denizi'ne kadar uzatılmalı ve Yunan adaları (Büyük ve Küçük Kerpe, Rodos, Meis) çevrelenmeli (enclave) edilmelidir. Böyle bir düzenlemenin ya da ortay hat belirlenmesinin gerekçeleri de uluslararası hukuk ve yargı kararları açısından vardır. Her şeyden önce, bölgede bulunan Büyük ve Küçük Kerpe, Rodos ve Meis adalarının Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahaneliği hakları yoktur. Neden? Çünkü bu adalar "ters yönlü" adalardır. Yani Türkiye ile Yunanistan arasında, hiçbir unsur dikkate alınmadan bir ortay hat çizildiğinde, söz konusu Yunan adaları, bu hattın Türkiye kanadında kalan bölgede olacaktırlar.

YANSI- 9 TÜRKİYE-MISIR-KIBRIS ADASI ORTAY HATLARI

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması; ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 23.

Uluslararası hukuk düzenlemeleri, mahkeme kararları ve uygulamaları, Yunanistan'ın çok savunduğu, taraf olduğu ve tezlerini dayandığı 1982 BMDHS'nde de ifadesini bulduğu gibi "ters yönlü" adaların, kendi karasuları dışında Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahaneliği hakları yoktur. Onun için bu alanda (bölgede) Yunanistan Türkiye'ye rağmen hak iddia edemez. Rodos Adası'nın güney doğusunda kıyılarıımıza yakın olan alanlarında, Yansı 11'de görüldüğü gibi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), 2 Temmuz 1974 Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile kendisine verilen ruhsata dayalı olarak sismik araştırmaları yapmıştır ve bunun için Yunanistan'dan ve uluslararası alandan hiçbir tepki gelmemiştir. Bunun anlamı, Türkiye'nin bu alanın kendi Münhasır Ekonomik Bölge alanı olduğunu belirtmesi, kendine ait olduğunu açıklamasıdır ve bunun da üçüncü taraflarca da kabullenilmiş olmasıdır. Bu, hakların korunması açısından Türkiye'nin önemli bir devlet uygulamasıdır ve bu hukuki bağlamda bir bakıma kabul ettirilmiştir. Bunun siyasi bağlamda kabul ettirilmesi ise siyasi otoritelere kalmış olan bir husustur.

GKRY'nin verdiği arama ruhsatı ile Güney Kıbrıs'ın güney batısında petrol araştırması yaparken Türk Deniz Kuvvetleri'ne ait bir savaş gemisinin, bölgenin Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi (MEB) ve aynı zamanda Kıta Sahaneliği içinde bulunduğu ikazını yaparak oradan çıkartıldığını söylemiştim. Northern Access gemisinin araştırma yaptığı ve ikaz edildiği bölge, Yansı 11'de okla gösterilmiştir. Bu bölge, görüldüğü üzere Türkiye'nin MEB sınırı içinde bulunmaktadır. Yine Mısır-GKRY ve Lübnan-GKRY münhasır bölge anlaşmaları ile belirlenen ortay hatların arasındaki 13 hücre olarak belirlenmiş olan araştırma bölgelerinden, Yansı 11'de koyu yeşil renkle gösterilen 1, 4, 5, 6 ve 7 numaralı hücreler Türkiye'nin MEB alanı içinde bulunmakta ve TPAO'na araştırma ruhsatı verilen bölge ile de çakişmaktadır. Yani bu bölgeler Türkiye'ye ait bölgelerdir ve Türkiye bununla ilgili tavrını, belirttiğim devlet uygulamaları ile ortaya koymuştur.

YANSI-10 TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ KITA SAHANLIĞININ MUHTEMEL SINIRLARI

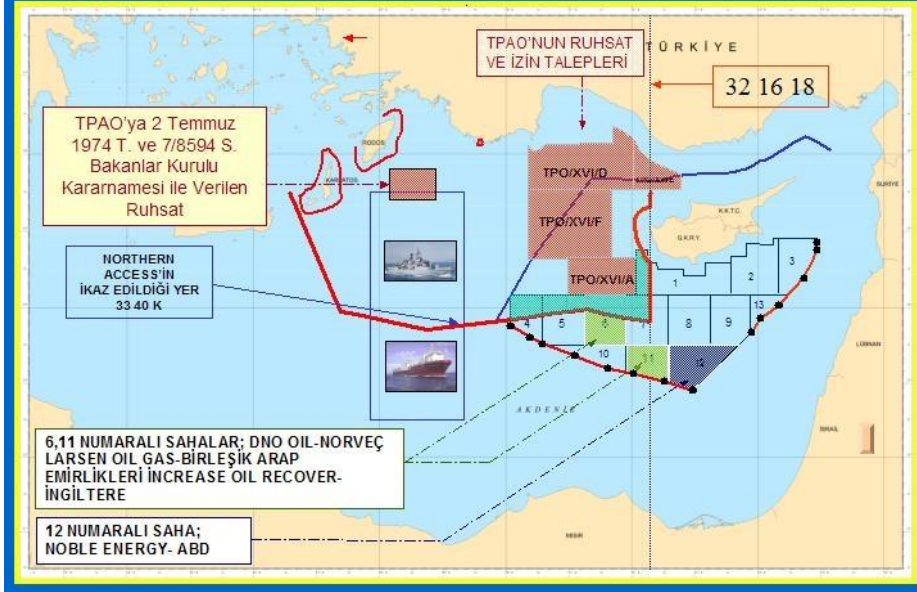
Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması. Ayrıca bkn., Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 28.

Buna zemin hazırlayan ortay hatların hakkaniyet esaslarına uygun olarak yeniden belirlenmesi gerektiğinin nedenleri özetle şunlardır: Türkiye ile Kıbrıs Adası arasındaki ortay hattın orijinal haliyle kalması durumunda, Türkiye'nin anakarasını kapatmakta ve Türkiye'nin ana kıtası önündeki deniz alanlarına azami erişim hakkını engellemektedir. Uluslararası hukuk ve mahkeme kararları buna izin vermemektedir. Onun için bu unsurun mutlaka dikkate alınması gerekir. Diğer bir gerekçe ise, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki en önemli iki limanından biri olan Antalya limanının girişini kapatmasıdır. Antalya Limanı'nın bu şekilde kapatılması da kabul edilemez. Diğer bir husus, Türkiye'nin doğu-batı eksenindeki deniz ulaşımını da engellemektedir. Bu da kabul edilemez. Uluslararası Mahkeme kararları bununla ilgili tespitler yapmıştır. Diğer bir önemli husus, Türkiye'nin Süveyş kanalıyla arasındaki bağlantıyı engellemektedir. Bu da kabul edilebilecek bir nokta değildir. Türkiye'ye savunma ve güvenlik sorunları yaratmaktadır. Ayrıca Türkiye ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin sınırlandırma sahasına bakan ilgili kıyı uzunlukları arasındaki 1/10 oranı da ihlal edilmektedir. Bu oran uluslararası hukukta bir ilke olarak ortaya konmuştur. Çünkü GKRY'nin sahip olabileceği alanların oransal ölçüsüne değil, uluslararası hukuka göre sınırlandırmanın esasını teşkil eden hakkaniyete uygun olarak bu oranın da altında sahip olabileceği azami alana işaret etmelidir. Görüleceği gibi uluslararası hukukta bir ilke olarak ortaya konmuş olan bu oran da ihlal edilmektedir. Yansı 10'da gösterilen hakkaniyet esaslarına göre çizilmiş olan MEB sınırı çerçevesinde, bölge ile ilgili Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne ait sınır ölçülmüştür. Bu sınırın 35 kilometrelik bir uzunluğu vardır. Buna karşılık Türkiye'nin sekiz yüz küsur kilometrelik bir alanı vardır. Yani 35 kilometrelik bir kıyı şeridi ile Rum Yönetimi gelecek, Türkiye'nin 800 kilometre uzunluğundaki bir kıyı şeridini hapsedecek. Bu, uluslararası hukuk ve hakkaniyet kurallarına uymayan bir durumdur.

Türkiye bunları da dikkate almak suretiyle gerekli itirazlarını yapmış ve önlemlerini almış ve bununla ilgili devlet uygulamalarını ortaya koymuştur. Ama bunlar, haklarımızın gereğince korunabilmesi için yeterli değildir. Devlet uygulamalarına devam edilmeli; özellikle Yunan Adaları Rodos ve Meis adaları bölgelerindeki ve Kıbrıs Adası bölgesindeki Türkiye'nin MEB alanlarında programlı bir şekilde yeni petrol araştırmaları yapılmalıdır.

YANSI-11 TPAO RUHSAT BÖLGELERİ VE UYGULAMALARI

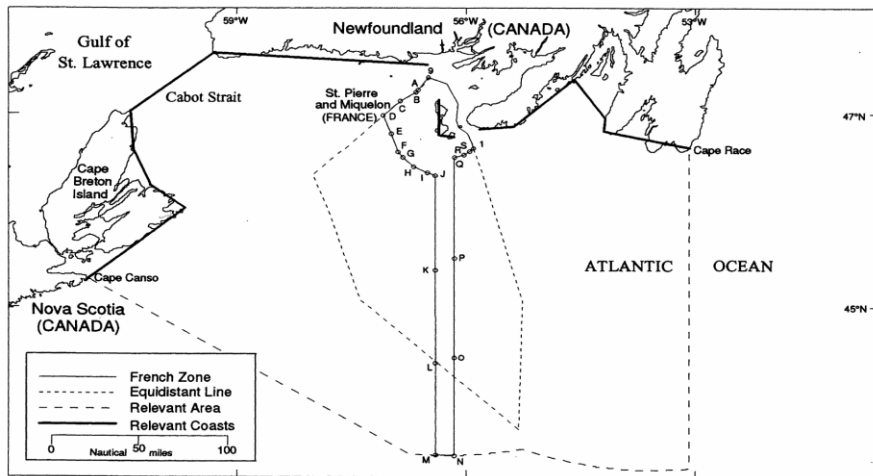
DOĞU AKDENİZ'DE SON GELİŞMELER

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması. Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 32.

Hakkaniyet esaslarına göre Türkiye ile Kıbrıs Adası arasındaki ortay hatların yeniden belirlenmesi gerektiğini ve bunu uluslararası mahkeme kararlarının da desteklediğini belirtmişim. Şimdi bu kararlarla ilgili birkaç örneği sizlerle paylaşmak istiyorum. Yansı 12'de gösterilen harita (kroki), Uluslararası Adalet Divanı'nın Atlantik Okyanusu'nda Kanada ile Fransa arasındaki deniz yetki alanları uyuşmazlığı ile ilgili olarak aldığı yetki alanları kararı haritasıdır. Bu kararda, yansıda görüldüğü gibi uzun dar bir kanal şeklinde bir boyun vardır. Yetki alanları sınırlaması Fransa ile Kanada arasındaki bir sorun teşkil ediyordu. Fransa'nın iddia ettiği Münhasır Ekonomik Bölge sınırını Kanada kabul etmemişti.

YANSI-12 KANADA İLE FRANSA ARASINDA DENİZ YETKİ ALANLARI SINIRLAMASI HARİTASI

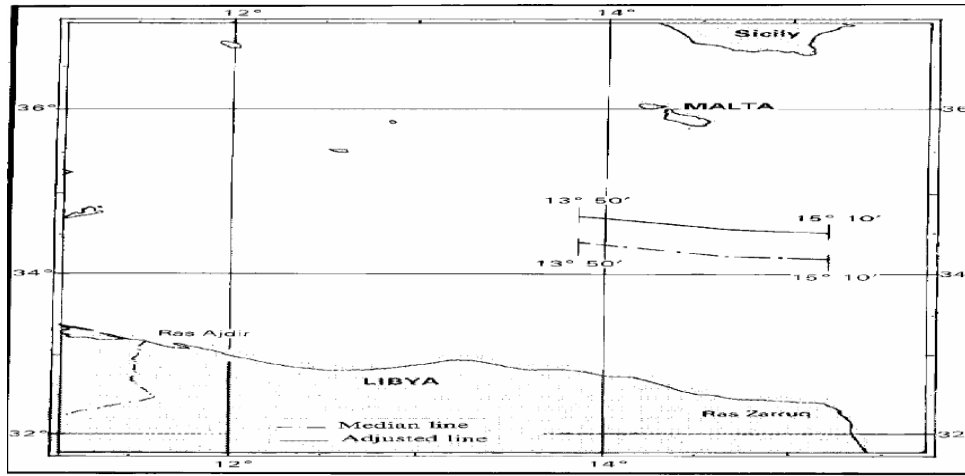

Kaynak: Court of Arbitration for the Delimitation of Maritime Areas Between Canada and France: Decision on Case Concerning Delimitation of Maritime Areas (Saint Pierre and Miquelon), 10th June 1992, ILM, Vol.31,1992, s. 1169-1171, p.66-74. Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 24.

Fransa, Yansı 12'de gösterilen Kanada kıyılarına yakın kendisine ait iki küçük adanın MEB sınırının, küçük nokta noktalarla belirlenmiş alan olduğunu savunuyordu. Kanada ise bunu reddediyordu. Sorunun çözümü için Uluslararası Mahkemeye gitmişlerdi. Mahkeme verdiği kararla haritada (krokide) sadece A, B, C, D, E, F şeklinde belirlenen alanın Fransa'ya ait küçük adaların Münhasır Ekonomik Bölgesini oluşturduğunu, ancak o kadar olacağını ama nokta nokta olan alanları kapsayamayacağını belirten bir karar almıştır. Ancak adaların denize ulaşabilmesi için bir boğaz yoluyla, bir boyunla (buna uluslararası hukukta mantar denmektedir) buradan bir çıkış hakkı tanımıştır. Peki, Doğu Akdeniz'de buna imkân verecek bir durum var mıdır? Doğu Akdeniz'de bu mantar uygulamasına, deniz mesafesi çok dar olduğu için imkân verecek bir alan da söz konusu değildir.

İkinci örnek Malta ile Libya arasındaki kıta sahanlığı uyuşmazlığıdır. Uluslararası mahkemenin bu uyuşmazlıkla ilgili verdiği karar Yansı 13'de görülmektedir. Mahkeme hakkaniyet esaslarına uygun olarak verdiği kararla Malta'nın iddialarını kabul etmemiş ve MEB sınırını Malta'ya yakınlaştırarak belirlemiştir.

YANSI-13 LİBYA-MALTA UYUŞMAZLIĞI

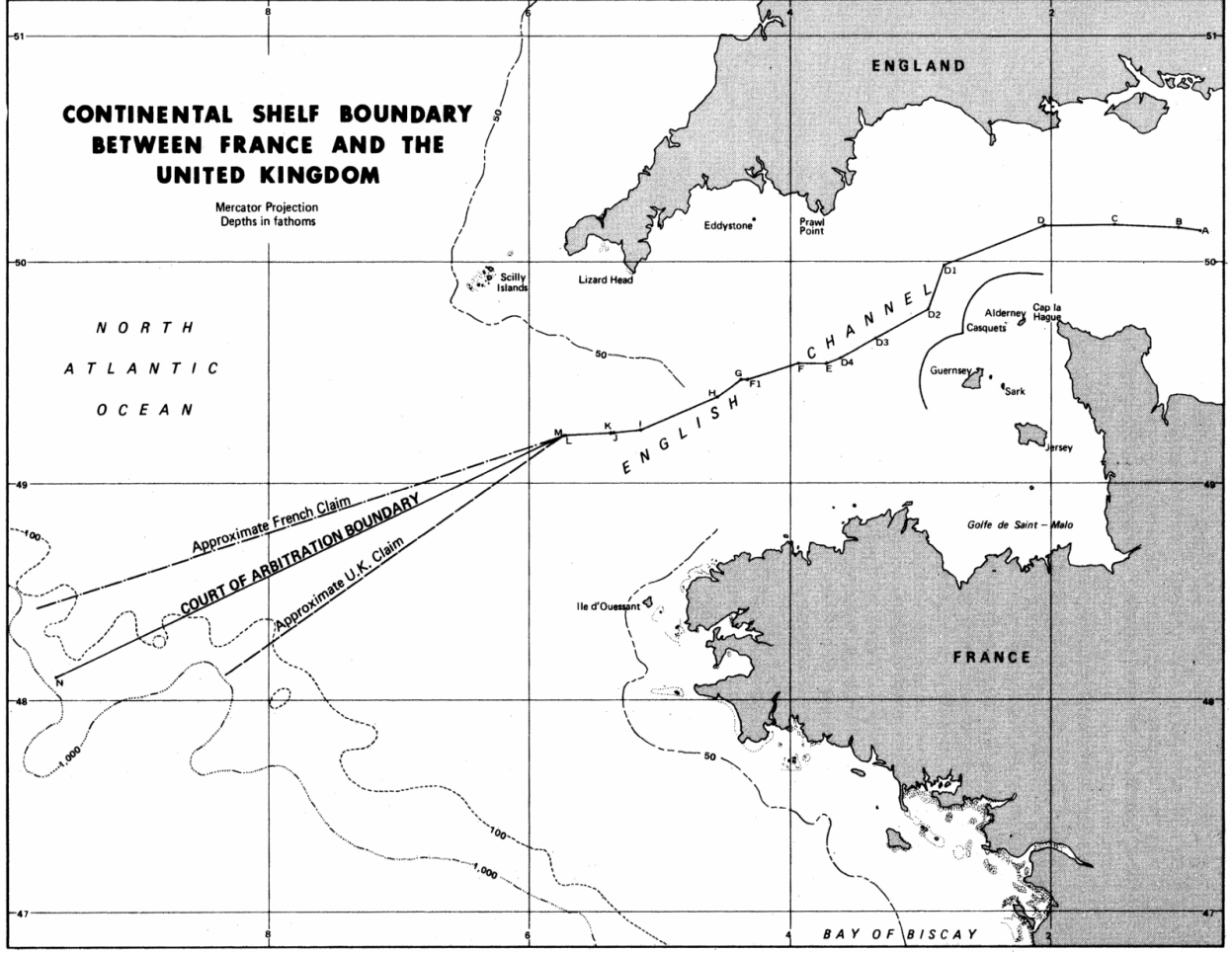
MAP NO. 3. For illustrative purposes only

Kaynak: Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 25.

Uluslararası mahkeme kararlarına üçüncü bir örnek İngiltere ile Fransa arasındaki Kanal kıta sahanlığı uyuşmazlığıdır. İngiltere ve Fransa İngiliz Kanalı kıta sahanlığı uyuşmazlığının çözümü için uluslararası mahkemeye gitmişlerdi. Mahkeme Fransa'nın iddialarının aksine Fransız adalarını çevreleyerek (enclave ederek) bu adaların etkilerini dikkate almadan ortay hattı belirleyen kararını vermiştir. Yansı 14'de görüldüğü gibi Fransa'ya ait adalar iki ay şeklinde çevrelenmiş (enclave edilmiş) ve bu adalar dikkate alınmadan sınır belirlenmiştir. Bu adaların kendi karasuları dışında bir hakları olmadığı tespiti yapılmıştır. Fransa'ya ait adaların çevrelenmesi (enclave edilmesi) durumu, Rodos, Meis v.d. adaların Türkiye açısından çevrelenmesi (enclave edilmesi) gerektiği ve bu adaların kendi karasuları dışında haklarının bulunmadığı hususu ile benzerlik göstermektedir.

Bu örnekler ve uluslararası mahkemelerin aldığı, ancak zaman darlığı nedeniyle üzerinde duramadığım diğer benzeri kararlar, Türkiye'nin elinde güçlü kozlar olarak vardır. Dolayısıyla **Yansı 10'da** gösterilmiş olan kıta sahanlığı sınırlarını hakkaniyet ilkesine göre belirleyecek ve haklı kılacak hukuki dayanaklar bulunmaktadır. **Yansı 10'daki** kırmızı sınır çizgisinin, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Kıta Sahalığı ve MEB sınırı olarak tespit edilmesi gerekir.

YANSI-14 ULUSLARARASI MAHKEMENİN İNGİLTERE İLE FRANSA KITA SAHANLIĞI SINIRI TESPİT KARARI HARİTASI

Kaynak: Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s.26.

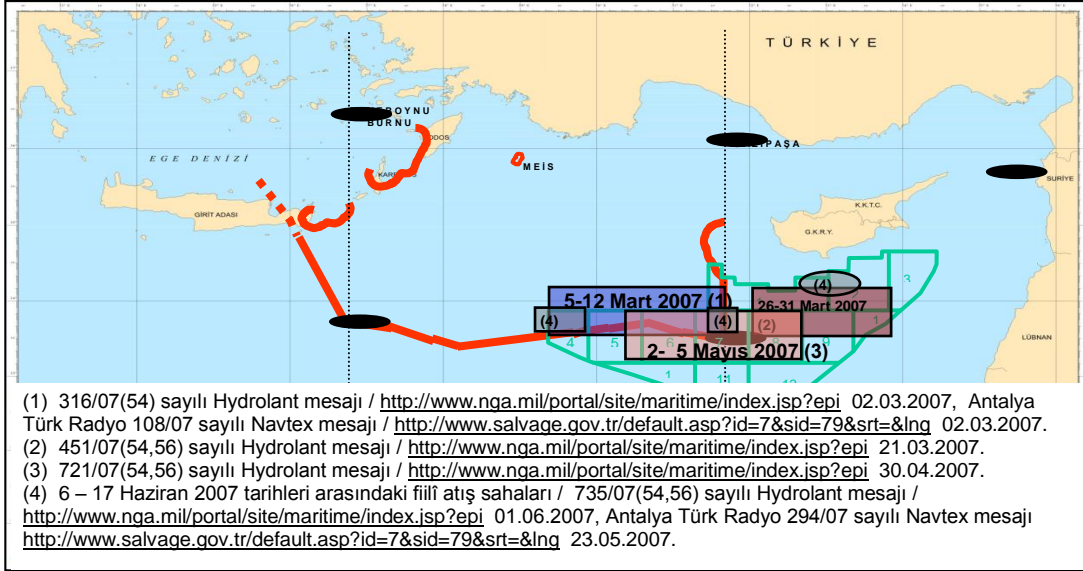
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 17 Şubat 2003 tarihinde Mısır ile yaptığı Münhasır Ekonomik Bölge anlaşması ve 17 Ocak 2007 tarihinde Lübnan ile yaptığı MEB anlaşması sınırları **Yansı 15**'te görülmektedir. Yine bu yansıda koyu ve kalın kırmızı sınır çizgisi ile gösterilen alan Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge'sidir. İşte bizim bu alanlarımız (MEB'miz) üzerinde Rum tarafı hak iddia etmektedir. Türkiye burada, öncelikle kendi Münhasır Ekonomik Bölgesi'ne dâhil olan alanlar dolayısıyla GKRY girişimlerine karşı çıkmaktadır. Ayrıca aynı zamanda Kıbrıs Adası'nın tamamına ait olan bölgelerdeki hakların, sadece Rum halkına ait olmadığı, bu bölgelerde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ve Kıbrıs Türk halkının da haklarının bulunduğu gerçeğinden hareket ederek, Türkiye'nin bir garantör devlet olarak Kıbrıs'ın bütünüyle ilgili olduğunu, bu bölgelerle ilgili olarak Rum tarafının tek yanlı girişimlerde bulunamayacağını, Kıbrıs Türk halkının da oralarda haklarının bulunduğunu Birleşmiş Milletlere gönderdiği notalarla açıkça bildirmiştir.

Açıkladığım haklı gerekçelere ve uluslararası hukuki dayanaklara dayanarak Türkiye, GKRY'nin tek yanlı girişimlerine ve yaratmak istediği oldubittilere karşı gerekli devlet uygulamalarını ortaya koymuş; sadece bunlarla yetinmeyerek ilgili bölgeleri de kapsayacak şekilde Türk Deniz Kuvvetleri askeri tatbikatlar da icra etmiştir. Biraz sonra bu tatbikat alanlarına ait Yansı'yı da sizlere göstereceğim.

kapalı Maraş bölgesinin Rum'lara verilmesini, eski sahiplerine devredilmesini ve Kıbrıs'tan Türk askerinin geri çekilmesini istemiştir. Bir başka husus "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin egemenliği altında olan bölgelerde petrol arama çalışmalarına Türkiye'nin engel olmaktan vazgeçmesini" istemiş olmasıdır. Avrupa Birliği Doğu Akdeniz deniz yetki alanları konusunda da Türkiye aleyhine tavır ortaya koymaktadır. Ulusal çıkarlarımıza yönelik bu tür politika ve girişimler Türkiye ile AB ilişkilerinin geleceğine kuşku ve belirsiz bir zemin yaratmaktadır.

YANSI-16 TÜRK DENİZ KUVVETLERİ'NİN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ TATBİKAT SAHALARI

(Koordinatlar National Geospatial-Intelligence Agency ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğüne yayımlanmıştır.)

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması. Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s.35.

Doğu Akdeniz'deki deniz bölümüyle ilgili güncel ve yaşamsal gelişmelere ilişkin açıklamalarıma son vermeden önce sizlere **Yansı 5**'te gösterdiğim Yunanistan'ın tasarılarını ve **Yansı 6**'da bu tasarılarla ulaşmak istediği hedefini ve bu hedefin AB'nin ortak deniz politikalarıyla aynen örtüştüğü gerçeğini ve konunun Türkiye açısından taşıdığı önemi yeniden görebilmek için **Yansı 7** ve **Yansı 8**'i de hatırlatmak istiyorum.

Eğer Türkiye bilginize getirdiğim devlet uygulamalarını ve girişimlerini daha da ileriye götürmezse karşılaşılabilecek durum, **Yansı 6**'da gösterilmiş olan Türkiye'nin denizlere kapalı ve Yunanistan ile çevrelenmiş bir ülke haline getirilmesidir.

Peki, Türkiye'nin ne yapması lazımdır? Türkiye'nin yapması gereken husus, öncelikle açıkladığım devlet uygulamalarını devam ettirmeli hem de Meis ve Rodos adalarının bulunduğu bölgelerde kendi Münhasır Ekonomik Bölge alanı olarak belirlediği alanlarda bugüne kadar yapmadığı araştırma faaliyetleri için gerekli ruhsat izinlerini vermek suretiyle fiilen oradaki haklarını ortaya koyacak uygulamalar yapması kaçınılmaz ve geciktirilemez bir gerekliliktir. Bu yeterli midir? Hayır, yeterli değildir. İkinci önemli adım. Yunanistan'ın Mısır ile yapmaya çalıştığı anlaşma türünde girişimler başlatmalıdır. Türkiye'nin Mısır ile ve Doğu Akdeniz'de kıyısı bulunan diğer devletlerle Münhasır Ekonomik Bölge anlaşmaları yapabilecek diplomatik girişimleri yapması ve iradeyi ortaya koyması lazımdır. Bu da öncelikle siyasi iradenin öne çıkmasına ve bu iradeyi kullanmasına bağlı olan bir şeydir.

YANSI- 17 ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE TÜRKİYE'NİN MUHTEMEL KITA SAHANLIĞI VE MEB SINIRLARI

Kaynak: Sertaç Başeren'in çalışması. Ayrıca bkz. Sertaç Hami Başeren, *Doğu Akdeniz Sorunu ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Etkileri*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ocak 2008, s. 37.

Eğer bu başarılabılırsa ve uluslararası hukuk ve mahkeme kararlarının gerekleri yerine getirilirse, Türkiye **Yansı 10**'da gösterilen MEB sınırını çizerse ve Mısır ile yapacağı bir anlaşmayla Münhasır Ekonomik Bölge alanlarını belirlese Yansı 17'de gösterilen olması gereken durumu gerçekleştirmiş olacaktır.

Buraya kadar Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanları ile ilgili gelişmelere ilişkin durumu aktarmaya ve bu bağlamda değerlendirmeye çalıştım.

KIBRIS ADASI'NIN HAVA SAHASI VE FIR HATLARI

Değerli konuklar şimdi izninizle konuşmama son vermeden önce beş on dakikanızı daha almak istiyorum. Çünkü Doğu Akdeniz'in hava sahası boyutunu ihmal edersek kanımca çok önemli stratejik bir konuyu eksik bırakmış oluruz. Çünkü Rum yönetiminin hava sahası konusunda da egemenlik ve hava kontrol alanlarını da genişletme girişimleri vardır. Onun için deniz boyutu yanında bir de hava boyutunu dikkate almamız lazım. Konu ile ilgili değerlendirmeleri yaparken eski Genelkurmay Başkanlığı, ATAŞA Başkanı Emekli Hava Korgeneral Dr. Erdoğan Karakuş'un konu ile ilgili çalışmasındaki bazı yansılardan yararlanacağım. Sayın Karakuş'a çalışmalarını ve bu olanağı vermesi dolayısıyla huzurunuzda teşekkür ediyorum. Şimdi sizlere bunlarla ilgili bilgi sunmaya çalışacağım.

YANSI- 18 ATİNA, LEFKOŞA VE ANKARA FIR HATLARI

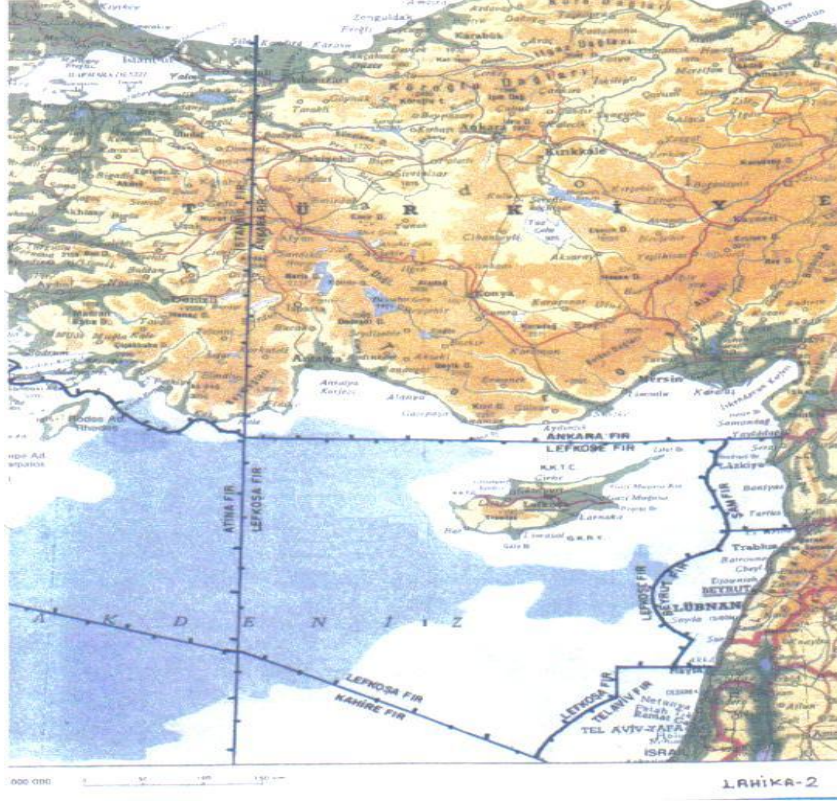

Kaynak: Erdoğan Karakuş, "Kıbrıs'ın Egemenlik Hava Sahası ve FIR Hattının Türkiye ve KKTC'nin Güvenliğine Etkisi," *Doğu Akdeniz Kıta Sahaneliği ve Türkiye'nin Stratejisi*, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ankara, Şubat 2007, s.43.

Yansı 18'deki harita, şu anda fiilen geçerli olan FIR hatlarını gösteren haritadır. Bu haritada, bizi yakından ilgilendiren Atina FIR ve Lefkoşa (Nicosia) FIR hatlarıdır. Görüleceği gibi Atina FIR hattı bütün Ege bölgesini, Lefkoşa FIR hattı da Doğu Akdeniz'in Orta Doğu bölgesinin önemli bir kısmını kapsamaktadır. Açıkça görüldüğü üzere Lefkoşa FIR hattının kapsadığı alan Kıbrıs Adası'nın 20 katı kadar bir bölgeyi kapsamaktadır. Ankara FIR hattının, Akdeniz'de güney sahillerimizden geçen kısmı çok dar bir alanı içermektedir. Ankara FIR hattının Karadeniz sahillerindeki kısmı önceleri Sinop'a çok yakın bir mesafeden geçiyordu. Ancak Sovyetler Birliği dağılmadan önce yapılan görüşmeler sonucunda varılan anlaşma ile Karadeniz'deki FIR hattı daha kuzeye kaydırılmıştır. Sovyetler Birliği ile yapılan anlaşmayla çizilen yeni FIR hattı ile eski FIR hattının gösterildiği **Yansı 18**'deki yaklaşık 40 bin kilometre karelik bir alan Ankara FIR hattına eklenmiştir. Demek ki Türkiye'nin girişimleriyle Sovyetler Birliği ile yapılan anlaşma sonucunda Türkiye böylesi bir alanı kazanmıştır. Bu bize, bir siyasi iradenin kendi ulusal çıkarlarını savunabilecek gücü ve kararlılığı ortaya koyması halinde ülkesi lehine anlaşmalar yapabileceğini ve hakların korunarak geliştirilebileceğini göstermektedir. Yeter ki gerekli siyasi irade, kararlılıkla ortaya koyulsun.

Kıbrıs Adası'nın içinde yer aldığı Lefkoşa FIR hattı bölgesi, **Yansı 19**'da daha yakından görülmektedir. Kıbrıs gibi küçük bir adanın FIR hattı alanının büyüklüğü daha iyi görülmektedir. Bu son derece önemlidir. İşte bu alanın önemli bir kısmı, 20 Temmuz 1974 Türk Barış Harekâtı'nda Türkiye'nin ilan ettiği NOTAM çerçevesinde **Yansı 20**'de gösterilen alan "**Ercan Tavsiyeli Hava Sahası**" olarak ilan edilmiştir. Günümüzde Ercan Tavsiyeli Hava Sahası'ndan geçen bütün uçaklar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tanınmasa bile, Ercan'daki hava kontrol kulesi ile irtibata geçmektedirler, geçmek zorundadırlar.

YANSI-19 LEFKOŞA VE ANKARA FIR HATLARI

Kaynak: Erdoğan Karakuş, "Kıbrıs'ın Egemenlik Hava Sahası ve FIR Hattının Türkiye ve KKTC'nin Güvenliğine Etkisi," **Doğu Akdeniz Kıta Sahaneliği ve Türkiye'nin Stratejisi**, Panel, Başkent Üniversitesi Yayını, Ankara, Şubat 2007, s.44.

Çünkü aksi durumda çok ciddi risklerle karşılaşılabilir, uçak kazaları meydana gelebilir. Rum yönetimi bunu engellemeye çalışmaktadırlar ama şu ana kadar engelleyebilmiş değiller. Ancak AB kapsamında bunu gerçekleştirme stratejileri vardır. Peki, bunu nasıl gerçekleştirebilirler? Kabaca iki yolla gerçekleştirebilirler; Ercan Tavsiyeli Hava Sahası'nı engelleyebilirler, yani Ercan Tavsiyeli Hava Sahası ortadan kaldırılabilir. Birincisi, AB'nin Zirve kararları aşamasında bunu Türkiye'ye kabul ettirebilirler, "Müzakerelerin" sürdürülmesi, ya da yeni başlıkların açılması, örneğin ulaştırma başlığının açılabilmesi için, AB Hava Sahası gerekçesiyle Ercan Tavsiyeli Hava Sahası'nın kaldırılması koşul olarak getirilebilir. İkincisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, sözde "Birleşik Kıbrıs" formülüyle ortadan kaldırılırsa. Eğer Ercan Tavsiyeli Hava Sahası ortadan kaldırılırsa Rumlar Anamur'un yaklaşık 4 mil açığına kadar eski Lefkoşa FIR hattı çerçevesinde hava sahasını kontrol edecekler (**YANSI 21**). Yani Rumlar, Anamur'un dört mil kadar açığından geçen Ankara FIR hattına kadar bölgedeki hava sahasına sahip olacaklar, hava sahasının kontrolünü ele geçirecekler. Onun için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığı ve Ercan Tavsiyeli Hava Sahası'nın korunması, bu boyutuyla da büyük önem taşımaktadır. Kısaca bu gerçek, hem deniz alanları itibarıyla, hem Türkiye'nin hakları, stratejik, jeopolitik durumu ve güvenliği itibarıyla, hem de hava sahası itibarıyla son derece önemlidir.

Konunun önemi ve Türkiye'nin karşı karşıya kalacağı durum **Yansı 22**'de çok açık bir şekilde görülmektedir. **Yansı 22**'de bir bütün olarak görülen AB Hava Sahası, durumun Türkiye açısından önemini bir başka boyutuyla göstermektedir. Bu boyut, bizim için son derece kritik olan bir durumdur. Şu anda Avrupa Birliği'nde Ortak Hava Sahası üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

YANSI-20 ERCAN TAVSİYELİ HAVA SAHASI VE LEFKOŞA FIR HATTI

Kaynak: Erdoğan Karakuş, "Kıbrıs'ın Egemenlik Hava Sahası ve FIR Hattının Türkiye ve KKTC'nin Güvenliğine Etkisi," *Doğu Akdeniz Kıta Sahaneliği ve Türkiye'nin Stratejisi*, Panel, Başkent Üniversitesi, Ankara, Şubat 2007, s.47.

Bir yandan Türk Hava Kuvvetleri bununla ilgili stratejik çalışmalarını ve Türkiye aleyhine olan düzenlemeler üzerinde itirazlarını sürdürmekte, bir yandan da diplomatik görüşmeler yapılmaktadır. Ama eğer Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir anlaşmayla ortadan kaldırılsa, ya da Ercan Tavsiyeli Hava Sahası, AB baskılarıyla kaldırılırsa ki bunun için AB'nin çeşitli çalışmaları ve girişimleri bilinmektedir. Bu gerçekleşir ve **Yansı 22**'de kırmızı çizgilerle belirlenmiş olan Avrupa Birliği Hava Sahası görüldüğü gibi bütünleştirilirse, bugüne kadar Türkiye hava sahası üzerinden Orta Asya ve Uzak Doğu'ya yapılan bütün hava ulaşımı AB Hava Sahası kapsamında Kıbrıs üzerinden yapılacaktır. Böyle bir gelişme durumunda en azından şu anda Türkiye'nin hava sahasının kullanılmasından dolayı 250, 300 milyon dolar tutarında elde ettiği yıllık gelir de kaybolacaktır. Ve maalesef bu ortak hava sahasının bölgeler itibarıyla merkezlerinin kurulması ile ilgili kararlara Türkiye Hükümeti evet demiştir ve bununla ilgili olarak maddi katkısını da yapmıştır. Nereye yapmıştır? Doğu Akdeniz'in Ortadoğu bölgesindeki AB ortak hava kontrol noktasının Güney Kıbrıs Rum Yönetimi topraklarında inşa edilecek merkezi için Türk hükümet buraya katkı sağlamıştır.

TÜRKİYE'NİN DENİZ YETKİ ALANLARI HARİTASI

Sonuç olarak, geldiğimiz noktada Avrupa Birliği, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, kendileri için bazı haritalar çizmekte, MEB sınırları belirlemektedirler. Bizim de yapmamız gereken, uluslararası hukuktan ve egemen bir devlet olmaktan kaynaklanan haklarımızı, uluslararası yargı kararlarını dikkate alarak kendi haritamızı çizmemiz, oluşturmamızdır.

YANSI-21 LEFKOŞA FIR HATTI VE KKTC HAVA SAHASININ KAYBEDİLMESİ HALİ

Kaynak: Erdoğan Karakuş, "Kıbrıs'ın Egemenlik Hava Sahası ve FIR Hattının Türkiye ve KKTC'nin Güvenliğine Etkisi," **Doğu Akdeniz Kıta Sahaneliği ve Türkiye'nin Stratejisi**, Panel, Başkent Üniversitesi, Ankara, Şubat 2007, s.48.

Bu önemli görevi de Prof. Dr. Sertaç Hami Başeren yapmış ve **Yansı 23**'te gösterilen Kıta Sahaneliği ve MEB sınırlarını belirleyen Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge haritasını çizmiştir. Bu haritada Doğu Akdeniz'in Girit adasının doğusundan itibaren, Türkiye ve KKTC'ni doğrudan ilgilendiren bölgeyi dikkate aldığımızda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de hakkı olan Münhasır Ekonomik Bölge sınırları ile Türkiye'nin MEB sınırları belirlenmiştir. Bu harita da bizim haritamız olmalıdır. Sevilla Üniversitesi'nin olduğu gibi, Avrupa Birliği'nin olduğu gibi bizim de böyle haritalarımız olmalı; akademik kurumlarımız, hukukçularımız, uzmanlarımız ve devlet kuruluşlarımız ulusal çıkarlarımızı koruyacak benzer haritalar oluşturmalarıdır. İşte bu haritaları ve ulusal çıkarlarımızı koruyacak bu durumları yaratabilecek iki önemli koşul vardır: Bir tanesi mutlaka Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devleti varlığı temelinde bir uzlaşının sağlanmasıdır. İkincisi Türkiye'nin siyasi otoriteleri, hükümetleri ulusal çıkarlarımızı dikkate alan bir iradeyi sonuna kadar göstermeli ve kararlılığını sürdürmelidir.

"Kıbrıs Cumhuriyeti" temelinde başlayan ve bu sözde cumhuriyetin anayasasında yapılacak değişikliklerle KKTC'ni ortadan kaldırarak Kıbrıs Türk halkını azınlık statüsüne düşürecek Hristofyas-Talat görüşmeleriyle başlanan sürecin, kanımca mutlaka kesilmesi lazımdır. Çünkü müzakerelerin başladığı zemin, KKTC varlığını dikkate almayan yanlış bir zemindir. Görüşmelerin kesilerek bu zeminin ortadan kaldırılmasını sağlayacak zeminler ve Rum tarafının gerçek niyetlerini ve yüzünü ortaya çıkaran gelişmeler hemen her aşamada meydana gelmektedir. Bu tür gelişmeler elimize çok güçlü kozlar vermektedir.

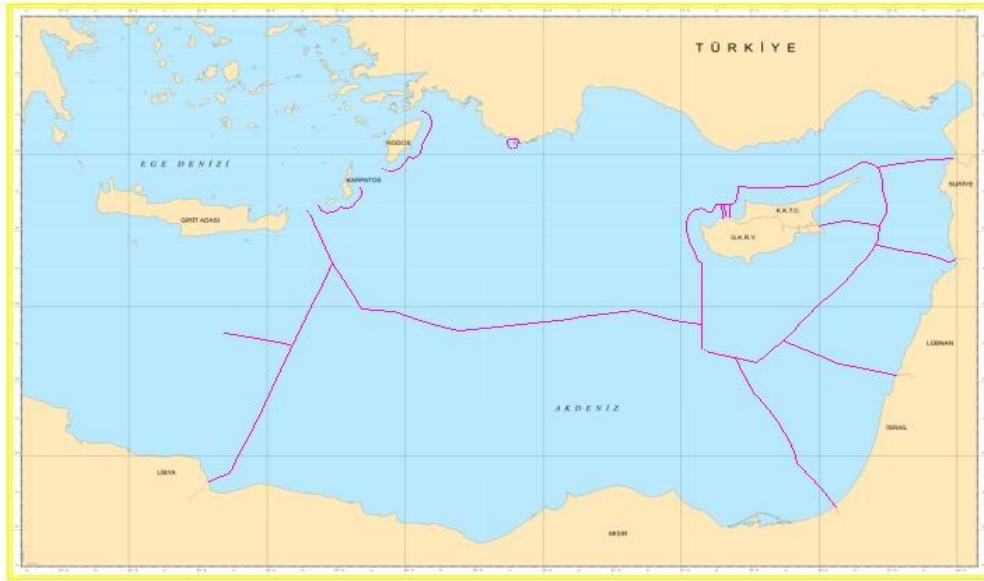
YANSI-22 AB HAVA SAHASI VE TÜRKİYE

Kaynak: Erdoğan Karakuş, "Kıbrıs'ın Egemenlik Hava Sahası ve FIR Hattının Türkiye ve KKTC'nin Güvenliğine Etkisi," *Doğu Akdeniz Kıta Sahanlılığı ve Türkiye'nin Stratejisi*, Panel, Başkent Üniversitesi, Ankara, Şubat 2007, s.49.

Bunlara bir örnek müzakereler sürdürülürken Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Başkanı Hristofyas ile İngiltere Başbakanı Gordon Brown arasında 5 Haziran 2008 tarihinde imzalanmış olan "Memorandum"dur. Bu memorandum açıkça Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ortadan kaldırılmasını, Kıbrıs Türk halkına, "Kıbrıs Cumhuriyeti" adı altındaki Rum işgalindeki devletin anayasasında federal sistem adı altında yapılacak değişiklikle oluşturulacak devlet yapısı içinde azınlık statüsü verecek bir "çözümü" öngörmektedir. Bu, başlatılan müzakere sürecine ve iyi niyet yaklaşımlarına tamamen ters düşen bir durumdur.

YANSI- 23 ULUSLAR ARASI HUKUKA GÖRE TÜRKİYE'NİN MUHTEMEL KİTA SAHANLIĞI VE MEB SINIRLARI

Kaynak: Sertaç Başeren, "Doğu Akdeniz'deki Son Gelişmelerin Stratejik Önemi," *Doğu Akdeniz Sorunu ve KKTC'ne Etkileri*, Panel, Yayına hazırlayan, Ahmet Zeki Bulunç, Başkent Üniversitesi, Ankara, Ocak 2008, s.20.

Garantör devletlerden İngiltere ile GKRY'nin imzaladığı memorandum, Türk tarafını baskı altına almayı öngören ve Türk kimliğini ortadan kaldırmayı esas alan bir yaklaşımdır. O nedenle bu tür memorandumlar devam ettiği sürece bizim bu gibi görüşmelerde yerimiz yoktur deyip masadan kalkılması lazımdır. İkinci önemli gelişme, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 13 Haziran 2008 tarihli 1818 sayılı kararıdır. Bu karar bir yandan memorandumu atf yaparak nasıl bir çözüm istediklerini ve "Kıbrıslılar" kavramını kullanmak suretiyle bugüne kadar ilk kez Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum tarafları şeklindeki kullanımını ve Kıbrıs'ta iki siyasal eşit varlığı ifade eden kavramı ortadan kaldırması ve daha da enteresan olan bugüne kadar Türklerin "izolasyonlar" altında yaşadıklarını kabul eden ve Türklerin bu "izolasyonlardan" kurtarılması lazımdır diyen Birleşmiş Milletler kararlarında bu kez "izolasyonların olduğunu hissedene" Kıbrıslı Türkler denmiştir. Türkler böyle hissediyormuş, izolasyon olduğunu hissediyormuş. Oysa gerçekte öyle bir izolasyon yokmuş. Dolayısıyla bunlar, dikkate aldığımızda Türk halkı için nasıl bir çözüm istenildiği, bu çözümün bir ayağında Kıbrıs Türk halkına ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yönelik gerçek niyetin ne olduğunu, diğer ayağında da Türkiye'ye yönelik nasıl bir yaklaşımın olduğunu ortaya koyan göstergelerdir. Onun için Türk tarafının yapması gereken tek şey, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığı temelinde egemen eşitlik temelinde iki devletli, iki halklı (iki milletli), iki demokrasili ve Türk-Yunan dengesini Ada üzerinde koruyacak, Türkiye'nin Ada üzerindeki hak ve statülerini (etkin ve fiili garantörlük hakkını) sulandırılmadan sürdüreceği bir uzlaşmayı sağlamaktır. Bugünkü Talat-Hristofyas görüşme süreci böyle bir uzlaşmayı sağlamaktan tamamen uzaktır.

SONUÇ

Bugün geldiğimiz aşamada Rum tarafıyla sürdürülen müzakere sürecinde ortaya çıkan gerçek, Rum Temsilciler Meclisi'nin Türkiye'nin garantörlüğünü asla kabul etmeyeceği kararı da dikkate alındığında, Rum tarafının Türk halkının kazanmış olduğu, anlaşmalarla elde ettiği hakları, statüleri ve Türk halkının geleceğini belirleme hakkını ortadan kaldıran bir anlaşmanın dışında herhangi bir anlaşmaya yanaşmayacağı gerçeğidir.

Geldiğimiz noktada bizim açımızdan önemli olan, ulusal çıkarlarımızı koruyacak, Türkiye'nin stratejik önceliklerini, jeopolitik değerlerini ve güvenliğini tehdit etmeyecek, mevcut Kıbrıs gerçeklerini dikkate alan bir uzlaşının sağlanması, devletlerarası bir antlaşmanın yapılmasıdır.

Geçtiğimiz günlerde AB'de bazı gazetelerde yayınlanan haberlerde artık Rum tarafının uzlaşmazlığının daha net bir şekilde eleştirilmesi, yapılan tespitlerde gerçeklerin görülmeye başlandığını gösteren yorumların yapılması, Türk tarafının uluslararası düzeyde yaralanabileceği gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bu süreci ve benzer gelişmeleri çok iyi değerlendirerek ortak bir politikayla mevcut gerçekler ışığında bir uzlaşmayı sağlayacak yeni bir yaklaşımı benimsemeli ve girişimler başlatmalıdır. Bu kapsamda Kıbrıs'ta Self-determinasyon hakkına sahip iki halkın var olduğu, bu iki halkın kendi geleceklerini belirleyerek oluşturdukları iki ayrı devletleri bulunduğu; bu iki ayrı devlet (KKTC ve GKRY) temelinde, Kıbrıs'taki dengeleri koruyan, Türkiye'nin etkin ve fiili garantörlük hakkının sulandırılmadan devamını sağlayan, iki devletin bir araya gelerek oluşturacakları **yeni bir ortaklık devleti** temelinde bir anlaşma vazgeçilmez olmalıdır. Ancak böyle bir antlaşma ile tarafların çıkarları ve dengeler korunabilir. Aksi şekilde bir çözüm Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türk halkının varlığı ve Türkiye'nin güvenlik ve ulusal çıkarlarının geleceği açısından çok ciddi risklerle karşı karşıya kalınmasını yaratacak bir sonuç meydana getirecektir.

Benim sizlere bu aşamada aktarabileceğim bunlar, esasen epey uzattım; sizlere zam kaybettirdim. Size katıldığınız ve ilgiyle dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Sorularınız varsa sorularınıza yanıt vermek istiyorum. Çok teşekkür ediyorum.

© 2010 by the author(s)

Dr. Ahmet Zeki Bulunç

Lefkoşa-KKTC'nde 5 Ağustos 1945 yılında doğdu.

İlk ve Orta öğrenimini Kıbrıs'ta tamamlayarak yüksek öğrenim için Ankara'ya geldi. Üniversite öğrenimine başladığı yıl 21 Aralık 1963 tarihinde Rum saldırılarının başlaması üzerine öğrenimine ara vererek 1964-1966 yıllarında Kıbrıs'ta Milli mücadele direnişine katıldı. 1967 yılında ara verdiği öğrenimine yeniden başladı ve T.C. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden 1971 yılında mezun oldu.

KKTC Maliye Bakanlığı'nda Mayıs 1973 tarihinde göreve başladı ve Ocak 1975 yılında KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü Müsteşarlığı'nda Yardımcı Planlama Uzmanı görevine atandı. KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü'nde sırasıyla 1977 yılında Planlama Uzmanı, 1983 yılında Kıdemli Planlama Uzmanı, 1988 yılında Ekonomik Planlama Dairesi Başkanı ve 1991 yılında Müsteşar görevlerine terfi etti.

Kamu görevi sırasında 1978-1979 yılları arasında T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı'nda Hizmetiçi Eğitim Programı kapsamında görev yaptı. İtalyan Hükümet burslusunu olarak 1980-1981 yıllarında Ekonomik Planlama ve Kalkınma Enstitüsü'nde Lisans Üstü eğitim gördü.

ABD burslusunu olarak Boston Üniversitesi'nde 1986-1987 yıllarında Lisans üstü programa katıldı; 1995 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde Ekonomi Masteri ve 2001 yılında Uludağ Üniversitesi'nde Ekonomi Anabilim Dalında Doktorasını tamamladı ve Doktor ünvanını aldı.

KKTC Başbakanlık DPÖ (Devlet Planlama Örgütü) Müsteşarı iken Ağustos 1999 tarihinde KKTC'nin Ankara Büyükelçisi görevine atandı ve bu görevini Ağustos 2004 tarihinde tamamladı.

Kamu Görevinde 32 yıl hizmet yaptıktan sonra Ekim 2004 tarihi itibarıyla emekli oldu. Bu tarihten itibaren T.C. Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde ve Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır. Ulusal ve uluslararası Konferanslarda sunulmuş tebliğleri, ulusal dergilerde yayınlanmış çeşitli makaleleri, kitap ve broşürleri vardır.

Evli ve iki çocuk babasıdır. İngilizce bilmektedir.

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri

Namık Kemal University Papers on Social Science

No:03/2010

Avrupa Birliği - Türkiye İlişkilerinin Geleceği

Ahmet Zeki Bulunç

No:02/2010

Yetkin Personelin Şirkette Tutulması

Salih Ertör – Pınar Ertör Akyazı

No:01/2010

Türkiye’de Elektrik Piyasasının Yeniden Yapılanması Sürecine Bir Bakış

Cem Doğru

No:06/2009

Günümüzde Almanya’daki Türk Varlığının Sosyal Yansımaları

Oktay Hekimler

No:05/2009

Crime Victim Compensation in Germany – an overview

Yasemin Körtek

No:04/2009

Birinci Dünya Savaşı Döneminde Ekonomide Bir Kurumsallaşma Çabası: İaşe Nezareti

Cem Doğru

No:03/2009

Türk Kadınının Toplumsal Konumunun Gelişim Süreci

Gülen Özdemir

No:02/2009

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin 60. Yıldönümünde Taşdığı

Anlam ve Önemi

Alpay Hekimler

No:01/2009

Avrupa Birliği Ekseninde Türkiye’de Tarım Sektöründe Sosyal Güvenlik ve Sorunları

Teoman Akpınar